

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတို

အမျိုးသမီးများသာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက် စာစဉ် ၁

မေလ ၂၀၂၂ ခုနှစ်

စာရေးသူ

Amanda Cats-Baril သည် International IDEA ၏ MyConstitution လုပ်ငန်းအစီအစဉ်တွင် ပရိုဂရမ် မန်နေဂျာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူဖြစ်ပြီး အာရှ-ပစိဖိတ် ဒေသ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး အကြံပေးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ နီပေါ၊ မြန်မာ၊ ဖိလစ်ပိုင် နှင့် အခြားနိုင်ငံများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပံ့ပိုးပေးခဲ့သူ ဖြစ်ပါသည်။ စာရေးသူသည် နိုင်ငံတကာ ရှေ့နေတစ်ဦး (J.D. NYU 2011) ဖြစ်ပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ လူ့အခွင့်အရေးများ၊ ပဋိပက္ခအလွန် အကူးအပြောင်း များနှင့် ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်ရေးတို့ကို အထူးပြု လေ့လာသူဖြစ်ပါသည်။

ဤစာစဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍

ဤ စာတမ်းတိုများသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA)၊ Gender Equality Network (GEN) နှင့် Triangle Women တို့ ပူးပေါင်းစီစဉ်ကာ ပြုစုထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါဆိုင်ရာ အားလုံးပါဝင်မှုရှိသော မူဝါဒနှင့် ဥပဒေများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေး ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် စိတ်အား ထက်သန်သူများအတွက် အတွေးအခေါ်သစ်များ ပေါ်ထွက်နိုင်ရန်နှင့်၊ နိုင်ငံတကာအလေ့အကျင့် ကောင်းများနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် သတင်းအချက်အလက် များရယူနိုင်ရန် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ ဥပမာများကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖော်ပြထားသည့် ၂၀၁၆ ခုနှစ်ထုတ် အမျိုးသမီးများ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်ကိရိယာ (CAWE tool) ကို နိုင်ငံ၏ ပကတိအခြေအနေနှင့် ဆက်စပ်ဖော်ပြရန် ရည်ရွယ်သည်။

ဤ စာတမ်းတိုများကို ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ စစ်တပ်မှ အာဏာမသိမ်းမီရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

International IDEA အကြောင်း

ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကူအညီပေးရေး နိုင်ငံတကာအဖွဲ့ (International IDEA) သည် ကမ္ဘာတစ်လွှားတွင် ရေရှည်တည်တံ့သော ဒီမိုကရေစီ စနစ် ပေါ်ထွန်းရေးကို အထောက်အပံ့ပေးရန် ရည်သန်ဆောင်ရွက်နေသည့် အစိုးရများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုအတွက် ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလမ်းညွှန်

Amanda Cats-Baril

အကျဉ်းချုပ်

အရေးပါသောနိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သည့်ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲ များ၊ လွှတ်တော်သက်တမ်းများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး သို့မဟုတ် အခြား ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သည့်ပုံစံများ စသည့် မည့်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင်မဆို အများပြည်သူဆိုင်ရာ နယ်ပယ်တွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုမရှိခြင်းကို ထောက်ပြကန့်ကွက်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆိုင်ရာ မည်သို့ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်ကြောင်း ဤစာတမ်း၌ လေ့လာတင်ပြထားပါ သည်။ စာတမ်းသုံးစောင်ပါဝင်သည့် စာစဉ်တွင် ဤစာတမ်းမှာ တစ်စောင်အပါဝင်ဖြစ်ပြီး စာစဉ်ပါ အခြားစာတမ်းများမှာ စာတမ်းအမှတ် ၂ - အနှစ်သာရပိုင်း တန်းတူညီမျှမှုနှင့် အများပြည်သူ အတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု (Substantive Equality and Women's Representation in Public Institutions) နှင့် စာတမ်း အမှတ် ၃ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုကိုတားဆီးခြင်း (Preventing Gender-Based Violence in Myanmar) တို့ဖြစ်ပါသည်။

၁။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Advocacy) ဆိုသည်မှာ အဘယ်နည်း။

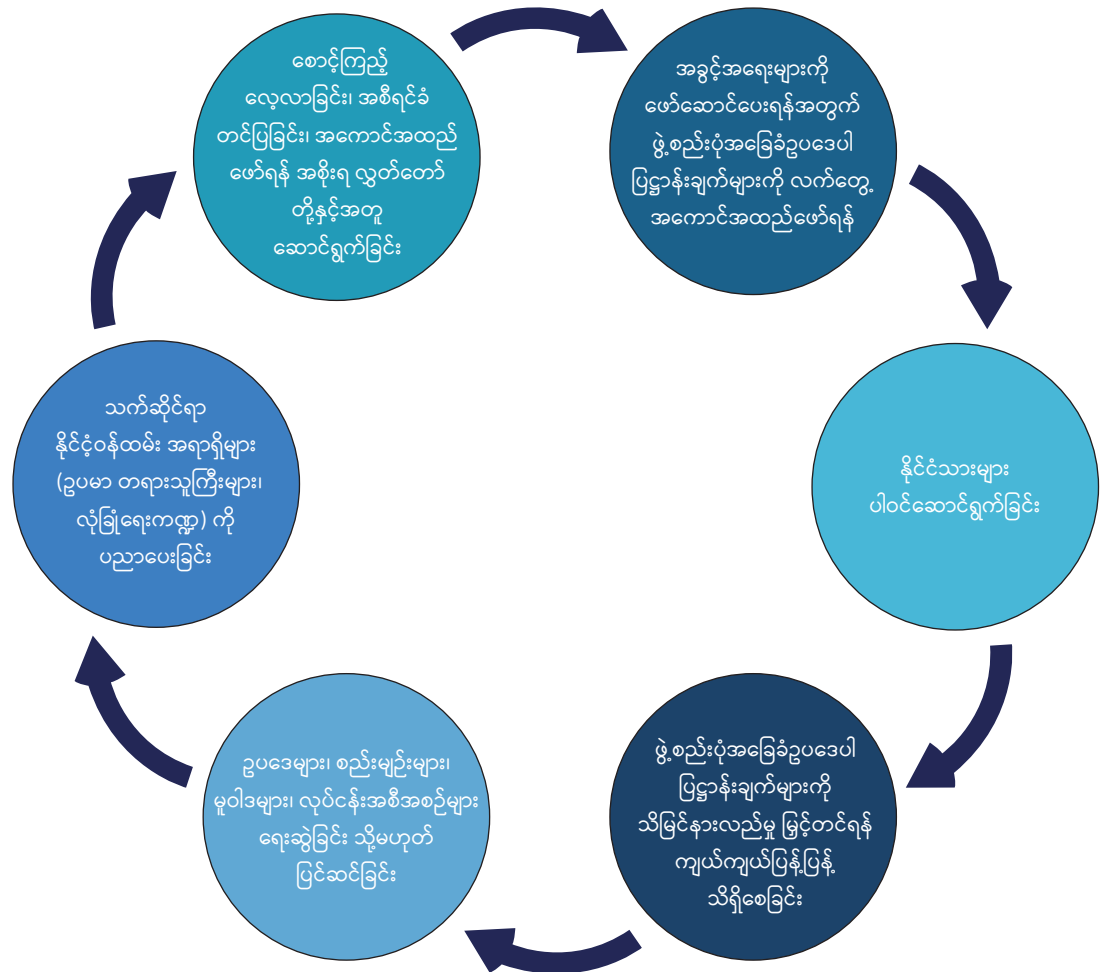
စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Advocacy) ဆိုသည်မှာ အရေးကိစ္စ သို့မဟုတ် မူတစ်ရပ်၊ နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အပြောင်းအလဲတစ်ရပ် သို့မဟုတ် မူဝါဒလုပ်ငန်းတစ်ရပ် (မူဝါဒအဆိုပြုချက်ဟု ရည်ညွှန်းပြောဆိုပါသည်) ကို ထောက်ခံပံ့ပိုးသည့် လုပ်ဆောင်ချက် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ လေ့လာသင်ယူမှုစွမ်းရည် ချို့တဲ့သောကလေးသူငယ်များ ပုံမှန်ပညာရေး တန်းတူတက်ရောက် သင်ကြားနိုင်ရေး၊ လူနေထူထပ်သော မြို့ပြရပ်ကွက်များ တွင် ပန်းခြံ သို့မဟုတ် စိမ်းလန်းသောနေရာများကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းများ ရပ်တန့်စေရေး လှုံ့ဆော် ခြင်း၊ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို အကြမ်းဖက်ခြင်းအား ပြစ်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ရန် တွန်းအားပေးရေး၊ ဂျန်ဒါခွဲတမ်းများ သတ်မှတ်ခြင်းကဲ့သို့သော အများပြည်သူအတွက် ဝန်ဆောင်မှု ပေးသည့် အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ နေရာရရှိရေးကို အားပေးမြှင့်တင်သည့် ပြဋ္ဌာန်း

ချက်များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်ပါဝင်နိုင်ရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြောင်းလဲပြင်ဆင်ရေး စသည်ဖြင့် မည်သည့် အကြောင်းအရာအတွက်မဆို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်ပါသည်။ အရေးကိစ္စ သို့မဟုတ် အဆိုပြုချက်တစ်ရပ်ကို လူသိရှင်ကြား ဖြစ်စေ၊ လူသိရှင်ကြားမဟုတ်သည့် နည်းလမ်းများဖြင့်ဖြစ်စေ ထောက်ခံပံ့ပိုးမှု ပြုလုပ်သူသည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူ (advocate) ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Constitutional advocacy) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကိုပြောင်းလဲခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့နှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို အမြင့်ဆုံးဥပဒေအဖြစ် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် ရှုမြင်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြောင်းလဲရန် လိုအပ် သည့် သတ်မှတ်ချက်များမှာ မြင့်မားပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို လုပ်ဆောင်ရန်ခက်ခဲပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသည့်ကာလတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသားအမျိုးသမီးပါဝင်နိုင်ရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအနေဖြင့် အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား တန်းတူညီမျှရေး ပြဋ္ဌာန်း ချက်များ (ဂျန်ဒါအရေးသိမြင်နားလည်မှုရှိခြင်း) နှင့် သာမန်အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသားများအတွက် အပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ် စေမည့်နည်းလမ်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စေရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မြှင့်တင်ခြင်း (ဂျန်ဒါအရေး တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှု ရှိခြင်း) လုပ်ဆောင်ရာတွင် တိုးတက်မှုများစွာ ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ကင်ညာ၊ နီပေါ၊ ရဝမ်ဒါ၊ တောင်အာဖရိကနှင့် တူနီးရှား နိုင်ငံများမှ ဂျန်ဒါအရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူ (gender advocate) များသည် မိမိတို့နိုင်ငံများ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုကို တိုးမြှင့်ပြဋ္ဌာန်းရေး ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းထက် ပိုမိုလွယ်ကူသောနည်းလမ်းများဖြင့် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်၍ တိုးတက်မှုများရရှိပြီး အများပြည်သူအတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများ ပိုမိုပါဝင်စေရန် ဆောင်ရွက်နိုင် သည့် နယ်ပယ်များလည်း ရှိပါသည် (Kimani 2020; Maingi 2011; Tamaru, Holt-Ivry and O'Reilly 2018)။ ဂျန်ဒါ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Constitutional advocacy for gender equality) ဆိုသည်မှာ အမျိုးသမီးများ၊ အမျိုးသားများ၊ ယောက်ျားလေးများ၊ မိန်းကလေးများ၏ အခွင့်အရေးများကို တန်းတူညီမျှ တစ်ပေါင်းတည်း ပါဝင်စေလျက် ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍ သိမြင်နားလည်ရေး (gender-sensitive) ပိုမိုဖော်ဆောင် နိုင်ရန် သို့မဟုတ် ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍအား သိမြင်နားလည်ခြင်းရှိသည့် (gender-sensitive) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူများ နှင့် ပို၍တိတိကျကျပြောရပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပိုမိုပြည့်စုံစွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လူအများ သို့မဟုတ် အုပ်စုများက ဆောင်ရွက်ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Constitutional advocacy) သည် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်းမျှထက်ပိုလွန်ပြီး ဘက်စုံ၊ နယ်ပယ်စုံ ပါဝင်ပါသည်။ ဥပမာ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် တရားမျှတမှုလက်လှမ်းမီရေးကို အာမခံချက်ပေးထားပါက အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း (NGOs) များက ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အကူပေးခြင်းနှင့် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါအာမခံချက်ကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ရေး လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (advocacy) ပုံစံတစ်မျိုးပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အကောင် အထည်ဖော်ရန် ယင်းအဖွဲ့အစည်းများသည် ရှေ့ဆောင်လမ်းပြ စံနမူနာလုပ်ဆောင်လျက် အစိုးရများနှင့် အခြား ပါဝင် ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အာမခံချက်များကို ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ရန် စိတ်ဓာတ်တက်ကြွ မှုရှိစေလျက် ကိုယ်တိုင်လိုက်ပါဆောင်ရွက်ရန်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ ယင်းတို့ကို ဖိအားပေးနိုင်ပါသည်။ ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှ ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Constitutional advocacy for gender equality) ကိုလည်း အလားတူကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အဓိပ္ပါယ်ကောက်ယူသင့်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးမူကို အသိအမှတ်ပြုထားပါက နိုင်ငံအတွင်း ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေး တိုးမြှင့်ရရှိရန် ဆောင်ရွက်သမျှလုပ်ငန်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ကတိကဝတ်များကို ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း ဖြစ်သောကြောင့် စင်စစ် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းဟု ယူဆ နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အသက်ဝင်စေရန်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အပိုင်းကဏ္ဍအသီးသီးကို ပုံ ၁ တွင် ဖော်ပြ ထားပြီး စဉ်ဆက်မပြတ်ဆောင်ရွက်ရသည့်လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေရန် ရေးဆွဲထားပါသည်။

ပုံ ၁ - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Constitutional advocacy) စဉ်ဆက်မပြတ် လုပ်ငန်းစဉ်

ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်လိုပါက အထိရောက်ဆုံး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အထောက်အကူပြုနိုင်မည့် အဓိကအချက် အချို့ရှိပါသည်။ ဤလေ့လာချက်စာတမ်းတွင် အကြံပြုချက် ၈ ရပ် ကို အထောက်အကူအဖြစ် ဖော်ပြထားပါသည်။ တူနီးရှားနိုင်ငံမှ အမျိုးသမီးများက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ်စေရန် လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပုံနှင့် ဆက်လက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ကြပုံကိုလည်း ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်အဖြစ် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပြီး စိတ်ကူးစိတ်သန်းများ ပေါ်ပေါက်လျက် စိတ်ဓာတ်တက်ကြွစေရန် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းအကြံပြုချက်များနှင့် ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်တို့ကို မဖော်ပြမီ ဤလေ့လာချက်စာတမ်းတွင် မည်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူအဖြစ် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း၊ မည်သည့်အချိန်ကာလတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်းတို့ကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။

၂။ အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူအဖြစ် မည်သူတို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသနည်း။

အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူအဖြစ် မည်သူမဆို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ဟု ရိုးရှင်းစွာဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ အကြောင်းမှာ တန်းတူညီမျှမှုကို အားပေးမြှင့်တင်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ မျှော်မှန်းချက်များနှင့် မူများကိုဖော်ဆောင်နိုင်ရေးမှာ လူတိုင်းစိတ်ပါဝင်စားပြီး လူတိုင်း၏ အကျိုးစီးပွား ဖြစ်ပါသည်။

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းမှာ ကိစ္စရပ်တစ်ခုအတွက် အစိုးရကို တိုက်တွန်းစည်းရုံး (lobby လုပ်) သော အဖွဲ့အစည်းများကသာ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ဟု မကြာခဏ ယူဆလေ့ရှိကြပါသည်။ မှားယွင်းသော ယူဆချက်ဖြစ်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ကဏ္ဍအားလုံးရှိ မည်သူမဆို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ မီဒီယာ ခေါ် လူထုဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ မီဒီယာသည် အစဉ်အလာအားဖြင့် အမှန်တရားကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး သတင်းအချက်အလက်များကို အများသိရှိနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ပေးရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မီဒီယာမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဆင်ဆာပြုလုပ်ခံခဲ့ရခြင်းကြောင့် ဤအချက်မှာ အရေးကြီးဆုံးဖြစ်ပါသည်။ စာနယ်ဇင်းမှပုဂ္ဂိုလ်များသည် မေးမြန်းသင့်သည့် မေးခွန်းများကိုမေးမြန်းခြင်း၊ အဂတိလိုက်စားမှု၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ ပါဝင်ပတ်သက်သည့် အခြားကိစ္စရပ်များကို စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်လျက် အရေးကိစ္စတစ်ရပ်ကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန် အထောက်အထားများ စုစည်းပေးခြင်းဖြင့် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ကိစ္စရပ် သို့မဟုတ် ပြဿနာတစ်ရပ်ကို ဖော်ထုတ်လျက် အများပြည်သူ သိရှိနားလည်စေရန် ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်းဖြင့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများက ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အခြေခံကို တည်ဆောက်ပေးနိုင်ပါသည်။

အလားတူ သုတေသီများနှင့် ပညာရှင်များသည်လည်း အသေးစိတ် ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များနှင့် ဆန်းစစ်ချက်များ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် အသုံးပြုရန် အထောက်အထားများကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ နားလည်သဘောပေါက်စေခြင်းဖြင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍသည်လည်း လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ မတူကွဲပြားမှုကို အလေးဂရုပြုခြင်း၊ အန္တရာယ်ကင်းရှင်းသော လုပ်ငန်းခွင်များ ဖြစ်စေခြင်း စသည့်နယ်ပယ်များတွင် ကောင်းမွန်သောလုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှင်းလင်းမြင်သာစွာ ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အာမခံချက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံက ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော အမျိုးသမီးများအား ခွဲခြားဆက်ဆံမှုပုံစံအားလုံး ပပျောက်စေရေး ၁၉၇၉ ခုနှစ် ကွန်ဗင်းရှင်း (CEDAW) ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာဥပဒေတို့နှင့်အညီ အမျိုးသမီးများကို လစာပြည့် မီးဖွားခွင့် ပေးခြင်း၊ အလုပ်အကိုင် အကာအကွယ်ပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့သော မီးဖွားခွင့်နှင့် ဆက်စပ်သည့် အကာအကွယ်ပေးခြင်းများမှာ နိုင်ငံတကာဥပဒေအရခွင့်ပြုနိုင်သော အထူးအစီအမံများ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံအများအပြား၌ အမျိုးသမီးများအတွက် ဤအခွင့်အရေးကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း မရှိပါ။

ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် အရာရှိများသည် မိမိတို့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း အချို့သောကိစ္စရပ်များကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုကောက်ယူပုံအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်နိုင်ပြီး ဤနည်းဖြင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ခံအရာရှိများသည်လည်း အလားတူပင် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးအနေဖြင့် ဥပဒေကြမ်းတင်သွင်းပြီး အမျိုးသမီးများ အကြမ်းဖက်ခံရမှုမှ ကင်းလွတ်လျက် ၁၀ နေထိုင်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးအတွက် ဦးဆောင်လှုပ်ရှားနိုင်ပါသည်။ ဝန်ကြီး သို့မဟုတ် သမ္မတသည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အတွင်း ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေး အရေးပါပုံကို လူသိရှင်ကြား ပြောကြားနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံသားများသည် အရေးပါဆုံးနှင့် အင်အားအကြီးမားဆုံး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူထုလှုပ်ရှားမှုအသွင်ဖြင့် အရေးကိစ္စတစ်ရပ် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်း (သို့မဟုတ် တစ်ခါတစ်ရံ ရပ်တန့်စေခြင်း) များ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းက နိုင်ငံအများအပြားတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ချီတက်ပွဲများနှင့် (လိင်မှုကိစ္စ အကြမ်းဖက်မှု တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရသူများ၏) #MeToo လှုပ်ရှားမှုတို့သည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အနှောင့်အယှက်ပေးမှု၊ အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ခြောက်လှန့်မှုတို့ကို မီးမောင်းထိုးဖော်ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။

၃။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သင့်သည့် အချိန်ကာလ သတ်မှတ်ချက် ရှိပါသလား။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးကို အချိန်တိုင်း လိုအပ်သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ခြင်း (Constitution-building) သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲခြင်း (Constitution-making) ထက် များစွာပိုမိုကျယ်ပြန့်သောလုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေး တရားဝင်ဆောင်ရွက်နေသည့် ကာလတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူ၏လုပ်ငန်းသည် ပိုမိုအရေးပါသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သက်တမ်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ရန် အရေးပါသည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အငြင်းပွားမှု များရှိနေလျှင်ပင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိပြီး အခွင့်အရေးများနှင့် မူများကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းသည် ပထမအဆင့်သာဖြစ်ပြီး လုပ်ငန်းများပြီးဆုံးခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဂျန်ဒါတန်းတူ ညီမျှရေးအပါအဝင် အခွင့်အရေးများကို ဆက်လက်ဖော်ဆောင်ရန် အခြေခံကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးကို ထိရောက်စွာလုပ်ဆောင်လိုပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင် ကျင့်သုံးနေပုံကို ပုံမှန် စောင့်ကြည့်လေ့လာလျက် ပိုမိုကောင်းမွန်သော၊ ဆန်းသစ်တီထွင်သော၊ လက်တွေ့အခြေအနေနှင့်အညီ တုံ့ပြန်နိုင်စွမ်းရှိသော အကောင်အထည်ဖော်မှုဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်းရပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီးနောက် အကြိမ်ကြိမ်ပြင်ဆင်နိုင်ပါသည်။ အမှန်တကယ်လည်း ပြင်ဆင်ကြပါသည်။ အဓိက ပုံစံနှစ်မျိုးဖြင့် အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင် ပြင်ဆင်ခြင်း - ဥပမာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို (ဖျက်သိမ်းပြီး အစားထိုး) အသစ်ရေးဆွဲခြင်း သို့မဟုတ် ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

၂။ အလွတ်သဘော ပြင်ဆင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရှိရင်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဘောင်အတွင်း အပြောင်းအလဲ ပြုလုပ်ခြင်း - ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနေစဉ် အပြောင်းအလဲများ လုပ်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ခြင်း၊ တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆို ကောက်ယူပုံများ ပြောင်းလဲခြင်း၊ အစိုးရက လုပ်ဆောင်ချက်အသစ်များ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းစဉ်အသစ်များ လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို နိုင်ငံအတွင်း အမြင့်ဆုံးဥပဒေအဖြစ် ပုဂ္ဂလိကနှင့် အများပြည်သူ ကဏ္ဍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူအားလုံးက လက်ခံကျင့်သုံးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပဓာနထားသော ယဉ်ကျေးမှု/ပတ်ဝန်းကျင် (culture of constitutionalism) ကို တည်ဆောက်ခြင်း။

ဤပုံစံနှစ်မျိုးမှာ နီးကပ်စွာဆက်စပ်မှု ရှိပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် တရားဝင်နှင့် အလွတ်သဘော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်မည့် အခွင့်အလမ်းများပေါ်ပေါက်သည့်အခါ မည်သို့ဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်း အထောက်အကူဖြစ်စေရန် တင်ပြထားပါသည်။

ပုံ ၂ - စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးစတင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် လုပ်ငန်းနယ်ပယ်များကို အဆင့်ဆင့်ဖော်ပြချက်

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ အစားထိုးခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်း မဟုတ်သော အလွတ်သဘော အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ခြင်း နည်းလမ်းများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအတွက် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို မကြာခဏ တရားဝင်ပြင်ဆင်မည်ဆိုပါက တည်ငြိမ်မှုပျက်ပြားနိုင်ပြီး တရားဝင်ပြင်ဆင်ခြင်းမပြုဘဲ ပြောင်းလဲလာသည့် အခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါမူများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းတို့ကို ထိရောက်စွာတွန်းအားပေး လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများဖြစ်ပါသည်။ အရေးကြီးဆုံးအချက်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ပြင်ဆင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ဆောင်ရွက်ရန်ခက်ခဲပြီး အချိန်များစွာယူရသည့်အပြင် မကြာခဏ အစိုးရ၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိခြင်းကြောင့် အထက်ဖော်ပြပါ အလွတ်သဘော အပြောင်းအလဲဖြစ်စေနိုင်သည့် နည်းလမ်းများမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို စတင်ဆောင်ရွက်ရန် အထူးသင့်တော်ပါသည်။ အလွတ်သဘော အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ခြင်းမှာ ပြည်သူလူထုနှင့် ပိုမိုနီးကပ်စွာဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ပိုမိုလျင်မြန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည့်အပြင် အပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်ရန်လည်း ပိုမိုလွယ်ကူပါသည်။ ပုံ ၂ တွင် အပြောင်းအလဲ အဆင့်အသီးသီးနှင့် အလွှာအသီးသီးကို ဖော်ပြထားပါသည်။

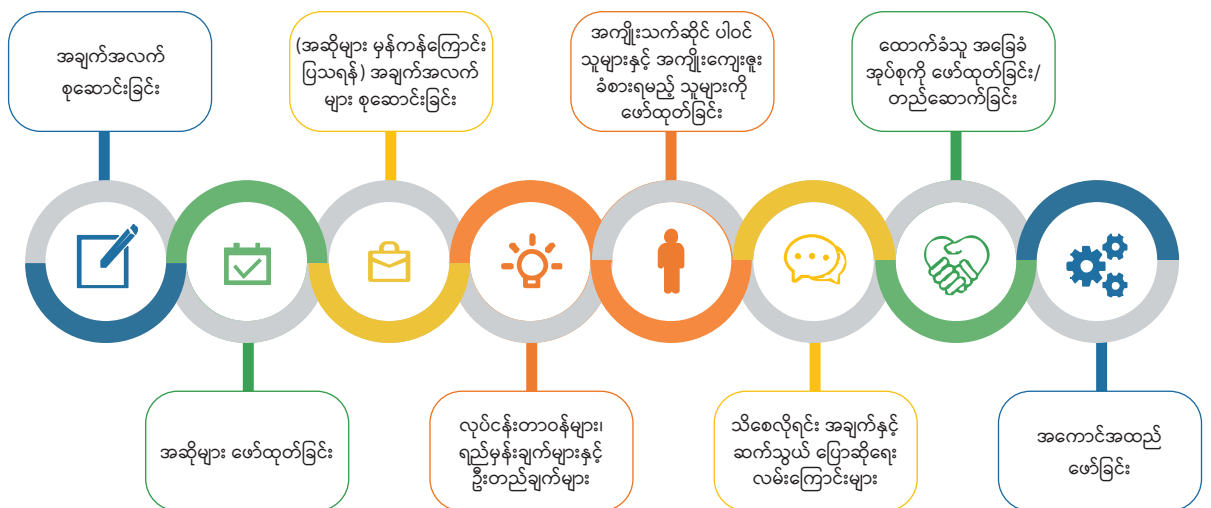
ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းမှာ စဉ်ဆက်မပြတ် တဖြည်းဖြည်းတစ်ဆင့်ချင်း ဆောင်ရွက်ရသည့်လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။ သက်လုံကောင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများနှင့် ၎င်းတို့ ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်သော လူအုပ်စုများအနေဖြင့် ရလဒ်တစ်စုံတစ်ရာ မတွေ့မြင်ရခြင်းကြောင့် စိတ်ဓာတ်ကျဆင်းနိုင်ပြီး အလွတ်သဘော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းမှာ မြင်သာထင်ရှားသည့် ရလဒ်ထွက်ပေါ်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ချက်ခြင်းပြင်ဆင်ရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းထက် ဥပဒေသစ်သို့မဟုတ် မူဝါဒသစ်တစ်ရပ် ပေါ်ထွက်လာရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းက ပိုမိုလွယ်ကူပြီး နောင်အခါ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အပြောင်းအလဲ ဖြစ်ပေါ်လာရန်လည်း အထောက်အကူဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ ဆိုခြင်းမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းများ မလုပ်ဆောင်တော့ဘဲ လက်လျှော့စွန့်လွှတ်သင့်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တရားဝင်အပြောင်းအလဲဖြစ်ရန်နှင့် အလွတ်သဘော အပြောင်းအလဲဖြစ်ရန် နှစ်ခုအကြား တစ်ခုကိုသာရွေးချယ်လုပ်ဆောင်ရမည်ဟုလည်း မဆိုလိုပါ။ ယင်းအပြောင်းအလဲပုံစံနှစ်မျိုးမှာ နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဥပဒေ သို့မဟုတ် မူဝါဒအသစ် ပေါ်ထွက်လာရေးကဲ့သို့သော အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်ရန် လွယ်ကူသည့် ဦးတည်ချက်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ ဤစာတမ်းပါ အကြံပြုချက်များကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် ဩဇာသက်ရောက်နိုင်မည့် အခါအခွင့် ဆိုက်ရောက်လာချိန်တွင် အသင့်အနေအထား ရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းထင်ရှားသော အမျိုးသမီးများတန်းတူညီမျှရေးဝါဒီနှင့် လူမျိုးစွဲဝါဒ ဆန့်ကျင်သူ Angela Davis (အန်ဂျယ်လာဒေးဗစ်စ်) က ဆိုခဲ့သည်မှာ ‘လူအများ၏ အသိအမြင် လျင်မြန်စွာပြောင်းလဲ၍ ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ပေါ်ရန် ဦးတည်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် အခြေအနေပေးလာခြင်းမျိုး မည်သည့်အချိန်တွင် အကြောင်း တိုက်ဆိုင်လာမည်ကို မသိနိုင်။ စဉ်ဆက်မပြတ် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ထားခြင်းမရှိပါက ထိုသို့သော အချိန်အခိုက်အတန့်တွင် ပေါ်ပေါက်လာမည့် အပြောင်းအလဲပြုလုပ်ရန် အခွင့်အလမ်းများကို အရယူနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်’ ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည် (Davis 2020)။

၄။ ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး (effective advocacy) အတွက် အကြံပြုချက်များ

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး (advocacy) ဆိုသည်မှာ အထက်ဖော်ပြပါ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်အညီ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်ကို သိရှိနားလည်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ရပ်တစ်ခုသည် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး (advocacy) မဟာဗျူဟာ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတည်းဖြင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး (advocacy) မဟုတ်သေးပါ။ အရေးကိစ္စတစ်ရပ် သို့မဟုတ် အဆိုပြုချက်တစ်ရပ်ကို ထောက်ခံခြင်းဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာ ချိတ်ဆက်ပေးရပါသည်။ သို့မှသာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး (advocacy) သည် ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းမျှ မဟုတ်ဘဲ သိစေလိုရင်းအချက်များကို ဦးတည်ရည်ရွယ်၍ သိစေခြင်း၊ သိစေလိုသည့် လူအုပ်စုများကိုဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အချိန်ကိုက်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ လူအများယုံကြည်သက်ဝင်၍ ပါဝင်လာစေရန်လုပ်ဆောင်ခြင်း စသည့် ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းကို ဝန်းရံလျှက်ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းများအားလုံး ပါဝင်လာမည်ဖြစ်ပါသည်။

ပုံ ၃ - တစ်ကျော့ပြီးတစ်ကျော့ ဆောင်ရွက်ရသည့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးမှာ တစ်ကြိမ်လုပ်ဆောင်ရုံမျှဖြင့် ပြီးစီးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်မျိုးမဟုတ်ဘဲ တစ်ကျော့ပြီးတစ်ကျော့ ဆောင်ရွက်ရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မျဉ်းဖြောင့်ပုံစံ တစ်ခုပြီးတစ်ခု လုပ်ဆောင်၍မရဘဲ အချိန်ကာလကိုလည်း ပုံသေထား၍မရပါ။ သိစေလိုရင်းအချက် (message) များ၊ ကိစ္စရပ်များ၊ သိစေလိုသော လူအုပ်စု (audience) များနှင့် အချက်အလက်များကို စဉ်ဆက်မပြတ်ပြန်လည်သုံးသပ်ရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော အကြံပြုချက်များကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း အချိန်ကာလအလိုက် ‘တစ်ခုပြီးတစ်ခု လုပ်ဆောင်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များ’ အဖြစ် တစ်ထစ်ချမှတ်ယူရန်ဖြစ်ပါသည်။ အခြေအနေအရ တစ်ခုပြီးတစ်ခု လုပ်ဆောင်သင့်သည့် လုပ်ငန်းအဆင့်များရှိသကဲ့သို့ တစ်ကျော့ပြီးတစ်ကျော့ လုပ်ဆောင်ရသည့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (advocacy) ၏ သဘောသဘာဝအရ အချို့လုပ်ငန်းအဆင့်များမှာ ထပ်ကျော့လုပ်ဆောင်ရပါသည်။ ဥပမာ ကိစ္စရပ်ပြဿနာ (issue) နှင့် သိစေလိုသူ လူအုပ်စု (audience) ကို သိရှိနားလည်ပြီးမှ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် အသုံးပြုမည့် သိစေလိုရင်းအချက် (advocacy message) ကို ပြုစုရပါသည်။ တဖန် သိစေလိုရင်းအချက် (message) ကို အသုံးပြု၍ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်စဉ်တွင် သိစေလိုရင်းအချက် (message) ၏ ထိရောက်မှုကိုသုံးသပ်ရပါသည်။ ယင်းသို့ သုံးသပ်စဉ် ကိစ္စရပ်ပြဿနာ (issue) နှင့်

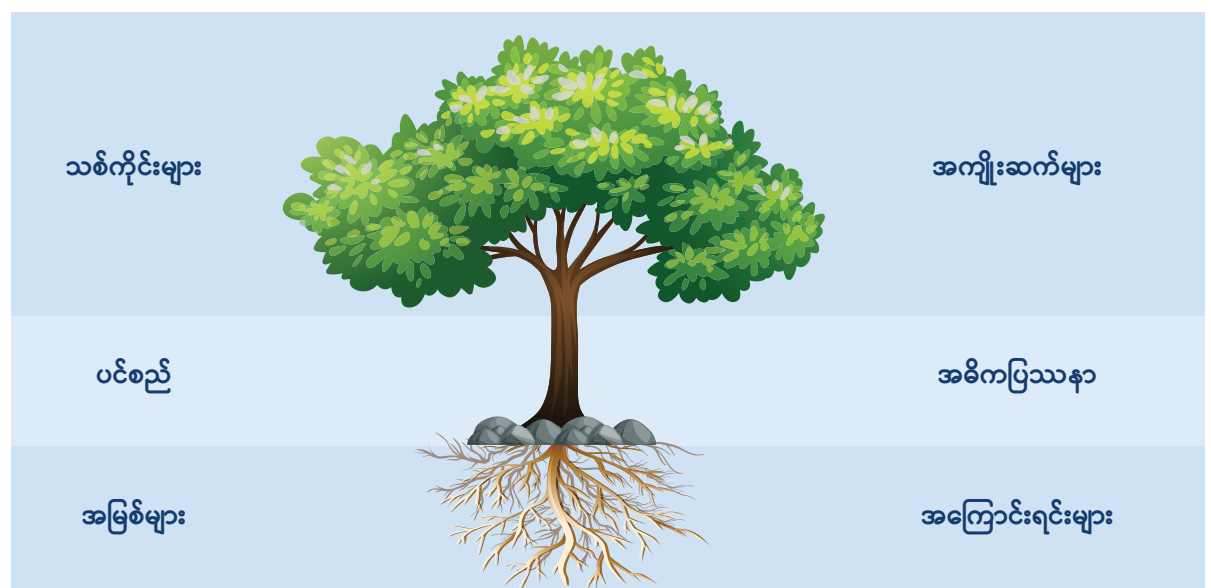
သီစေလိုသူ လူအုပ်စု (audience) အကြောင်း အသစ်ထပ်မံ၍ သိရှိလာရသည်များ ရှိတတ်ပါသည်။ ထိုအခါ သီစေလိုရင်း အချက် (message) ကို ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်လာနိုင်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူအနေဖြင့် အမြဲတစေ လေ့လာ သင်ယူလျက် ညှိနှိုင်းပြင်ဆင်ရန် လိုလိုလားလား ရှိရပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိရန်နှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ထွန်းမည့်သူများနှင့် ဦးတည်ရည်ရွယ်သော သီစေလိုသူအုပ်စုများ နှစ်မျိုးလုံးကို တုံ့ပြန်နိုင်စွမ်းရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ တစ်ကျော့ပြီးတစ်ကျော့ ဆောင်ရွက်ရသည့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် လိုအပ်သည့် လုပ်ငန်းအဆင့်အများအပြားကို ပုံ ၃ တွင် ထင်ရှားစွာဖော်ပြထားပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းအသီးသီးအနေဖြင့် သဘောသဘာဝအားဖြင့် အချို့ အခန်းကဏ္ဍများနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်ရန် ပိုမိုသင့်တော်ပါမည်။ ယင်း လုပ်ငန်းအဆင့်များကိုကြည့်၍ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆီလျော်အောင် ခွဲဝေသတ်မှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါမည်။

၄-၁ ထိရောက်စွာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး အကြံပြုချက် ၈ ရပ်

အကြံပြုချက် ၁ - ကိစ္စရပ်ပြဿနာကို သိရှိနားလည်ရပါမည်။

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး စတင်မလုပ်ဆောင်မီ အရေးကိစ္စ သို့မဟုတ် အဆိုပြုချက်ကို နားလည်သဘောပေါက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ပြဿနာနှင့် ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်နိုင်မည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို အသေးစိတ် သိရှိ နားလည်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး ရည်မှန်းချက်နှင့် ဦးတည်ချက်များ သတ်မှတ်နိုင်ရန်နှင့် ထိရောက်စွာ ဦးစားပေး သတ်မှတ်နိုင်ရန်အလို့ငှာ ကိစ္စရပ် သို့မဟုတ် ပြဿနာကိုကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာဖြင့် အစိတ်အပိုင်းများ ပိုင်းခြားရန်အရေးကြီးပါသည်။ အစိတ်အပိုင်းများ ပိုင်းခြားသည့် နည်းလမ်းအများအပြားရှိပြီး ယင်း နည်းလမ်းအားလုံးမှာ ပကတိအခြေအနေ သို့မဟုတ် ပြဿနာကိုဆန်းစစ်ခြင်း ဟူသော အဓိကလုပ်ငန်းကို ဗဟိုပြု၍ လုပ်ဆောင်ရပါသည် (ပုံ ၄ ကိုကြည့်ပါ)။ လုပ်ငန်းများစတင်လုပ်ဆောင်ရာတွင် အထောက်အကူဖြစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်း တစ်ရပ်မှာ ကိစ္စရပ်/ပြဿနာ တစ်ခုတည်းကိုသာမက ပြဿနာဖြစ်ပေါ်စေသည့် အခြေခံအကြောင်းရင်းများနှင့် ကိစ္စရပ်/ ပြဿနာ၏ သက်ရောက်မှု သို့မဟုတ် အကျိုးဆက်များကိုဖော်ထုတ်သည့် လေ့ကျင့်ခန်းပြုလုပ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤ လေ့ကျင့်ခန်းကို ကြောင်းကျိုးပြပုံ (map) သို့မဟုတ် ကြောင်းကျိုးပြသစ်ပင်ပုံ (tree) ရေးဆွဲသည့် ပုံစံဖြင့် ပြုလုပ်နိုင် ပါသည်။ သို့ဖြင့် (က) ကိစ္စရပ်/ပြဿနာကို အစိတ်အပိုင်းများပိုင်းခြားလျက် ချိတ်ဆက်မှုများနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဝိရောဓိ များကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာသိမြင်နိုင်ရန် (ခ) ဦးတည်ချက်များကိုဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ရန် (ဂ) ဦးတည်ချက်များကို ထိရောက်စွာ ဦးစားပေးသတ်မှတ်ရန်နှင့် (ဃ) လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရာတွင် သီစေလိုသူအုပ်စု (များ) ကို ဖော်ထုတ်၍ အစီအစဉ်ရေးဆွဲရန် အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

ပုံ ၄ - ပြဿနာဆန်းစစ်ချက် သစ်ပင်ပုံ

အကြံပြုချက် ၂ - ရရှိလာမည့်အကျိုးကျေးဇူးနှင့် တွေ့ကြုံရမည့်ထိခိုက်မှုများကို ရှင်းလင်းပြောကြားပါ။

ကိစ္စရပ်/ပြဿနာကို ပိုမို၍နံ့စပ်စွာသိရှိနားလည်လာသောအခါ ရရှိလာမည့်အကျိုးကျေးဇူးနှင့် တွေ့ကြုံရမည့် ထိခိုက်မှုများကို စတင်၍ဖော်ထုတ်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ‘ရရှိလာမည့်အကျိုးကျေးဇူးများ’ မှာ အရေးကိစ္စ သို့မဟုတ် အဆိုပြုချက်ကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လူ့အဖွဲ့အစည်း သို့မဟုတ် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အပြုသဘော သက်ရောက်မှုများကို ဆိုလိုပါသည်။ ‘တွေ့ကြုံရမည့်ထိခိုက်မှုများ’ မှာ မည်သို့မျှမလုပ်ဆောင်ဘဲနေလျှင် သို့မဟုတ် အခြားဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်လျှင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အနုတ်လက္ခဏာသဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှုများကို ဆိုလို ပါသည်။ တွေ့ကြုံရမည့်ထိခိုက်မှုများမှာ ရုပ်ဝတ္ထုပိုင်းအပြင် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို အကန့်အသတ် ဖြစ်စေသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံသော အလေ့အကျင့်များလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးများမှာ အများပြည်သူ အတွက် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရာတွင် ပါဝင်နိုင်သည့် အခွင့်အလမ်းများနည်းပါးခြင်း၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံသားမဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ မိခင်သည် နိုင်ငံသားဖြစ်သော်လည်း သားသမီးများ နိုင်ငံသားမဖြစ်ဘဲရှိနိုင်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ မိခင်က မိမိ၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းကို သားသမီးများထံ လက်ဆင့်မကမ်းနိုင်သည့် ဖြစ်ရပ်တွင် ဥပဒေဆိုင်ရာပြဿနာမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေပါ နိုင်ငံသားဖြစ်မှုဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ပြဿနာရှိကြောင်း ရှင်းလင်း ပြောကြားလျက် ဤအရေးကိစ္စအတွက် ထောက်ခံမှုရရှိရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်ပြဿနာရှိကြောင်းသာမက လူအများ၏ ဘဝ နေထိုင်မှုအပေါ် ထိခိုက်ပုံကိုလည်း ရှင်းလင်းပြောကြားရပါမည်။ ယင်းသို့သောပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ပြင်ဆင်လိုသည်ဆိုပါက သုတေသနပြုလုပ်၍ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်မရသော အမျိုးသမီးအရေအတွက် မည်မျှရှိကြောင်း သို့မဟုတ် မိခင်သည်နိုင်ငံသား ဖြစ်သော်လည်း သားသမီးများ နိုင်ငံသားဖြစ်ရန် အခက်အခဲများကြုံတွေ့နေရသည့် အရေအတွက်မည်မျှရှိကြောင်း ဖော်ထုတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုအမျိုးသမီးများအနက်မှ အချို့ကိုတွေ့ဆုံမေးမြန်းပြီး ထိခိုက်မှုဖြစ်စဉ်ဇာတ်လမ်း သို့မဟုတ် တစ်စေ့တစ်စောင်းတင်ပြချက် ပြုစုနိုင်ပါသည်။ သို့ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများနှင့် အခြား လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူ များအတွက် အပြောင်းအလဲပြုလုပ်သင့်ကြောင်း အချက်အလက်များ ပိုမိုရှင်းလင်းမြင်သာပါမည်။ တွေ့ကြုံရမည့်ထိခိုက် မှုများနှင့် ရရှိလာမည့်အကျိုးကျေးဇူးများကို ရှင်းလင်းပြောကြားရာတွင် အောက်ပါတို့ကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။

- ၁။ ထိခိုက်မှုမှာ တစ်ကြိမ်တစ်ခါ (ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်) သာ ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် စနစ်တစ်ခုလုံးမှာ ဖြစ်ပွားနေပြီး စဉ်ဆက်မပြတ် ထိခိုက်လျက်ရှိပါသလား။
- ၂။ ထိခိုက်မှုမှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်အတွက်သာ (လူတစ်ဦးချင်းကို ထိခိုက်မှု) ဖြစ်ပါသလား သို့မဟုတ် အားလုံး စုပေါင်း၍ ထိခိုက်မှု (လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးကို ထိခိုက်ခြင်း) ဖြစ်ပါသလား။
- ၃။ ထိခိုက်သူအရေအတွက် ထောင်ဂဏန်း၊ သောင်းဂဏန်း၊ သိန်းဂဏန်း ရှိပါသလား။
- ၄။ ထိခိုက်မှုအလားအလာဖြစ်နိုင်ခြေများကို သတိပြုမိပါသလား။ ဥပမာ ပထဝီဇယမြေတစ်ခု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအုပ်စုတစ်စုမှ အမျိုးသမီးများသည် အခြားသူများထက် အတားအဆီးများ ပိုမို၍တွေ့ကြုံရခြင်းမျိုး ရှိပါ သလား။
- ၅။ ကိစ္စရပ်/ပြဿနာသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော တစ်နိုင်ငံလုံးအဆင့် နိုင်ငံရေး သို့မဟုတ် စီးပွားရေးနှင့် ဆက်စပ်မှု ရှိပါသလား။
- ၆။ အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံမှ ဖြစ်စဉ်နှင့် အလားတူဖြစ်ပြီး နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်ပါသလား။
- ၇။ ဤအကြောင်းအရာသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် မည်သို့အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်ပါသနည်း။ မည်သို့ ထူးခြားမှု ရှိနိုင်ပါ သနည်း။

ရရှိနိုင်သည့်အကျိုးကျေးဇူးများနှင့် တွေ့ကြုံရမည့် သို့မဟုတ် တွေ့ကြုံနိုင်ခြေရှိသည့် ထိခိုက်မှုများကို သိရှိ နားလည်ခြင်းဖြင့် မိမိဖြေရှင်းဆောင်ရွက်လိုသည့် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာ၏ နယ်ပယ်နှင့် အတိုင်းအတာကို ရိပ်စားမိလာပါမည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန်အတွက် အထောက်အထားအခြေခံကိုလည်း တည်ဆောက်နိုင်ပါမည်။ တရားနည်းလမ်းကျသည်ဟု ရှုမြင်ခြင်းကိုခံယူရရှိရန် အထောက်အထားအခြေခံမှာ အထူးအရေးကြီးပါသည် (နောက်ပိုင်းတွင် ဆွေးနွေးဖော်ပြထား

ပါသည်။)။ ဤလုပ်ငန်းကိုဆောင်ရွက်စဉ် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာကြောင့် တိုက်ရိုက်ထိခိုက်သူများနှင့် မိမိတို့အကြား ဆက်သွယ် ပြောဆိုရေး လမ်းကြောင်းများဖွင့်လှစ်နိုင်ပြီး မိမိ၏ကြောင်းကျိုးဖော်ပြဆွေးနွေးချက်များနှင့် ကိုယ်စားပြုနိုင်သူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ် အများယုံကြည်မှု ရှိလာပါသည်။

အကြံပြုချက် ၃ - ပြဿနာ သို့မဟုတ် ကိစ္စရပ် သို့မဟုတ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက် သို့မဟုတ် မူနှင့် ချိတ်ဆက်ဖော်ပြပါ။

ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် လူအုပ်စုများ ရင်ဆိုင်ရသည့် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာအားလုံးမှာ ဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်း သို့မဟုတ် အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခြင်းများ မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် မိမိဖြေရှင်းလိုသည့် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် သို့မဟုတ် အခြားဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အကြား ချိတ်ဆက်မှုကို ထုတ်ဖော်ပြသနိုင်ပါက လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများစွာ ပိုမိုအားကောင်းလာနိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မဟုတ် ဥပဒေကို မှန်ကန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ပေးရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများက ဆော်ဩခြင်းသည် အစိုးရထံမှ မျက်နှာသာပေးခံရလိုမှုဖြင့် တောင်းခံနေခြင်း မဟုတ်ပါ။ ‘ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဂျင်ဒါတန်းတူညီမျှရေး (gender equality) အခွင့်အရေးရှိသော် လည်း လက်ရှိစနစ်တွင် ယင်းအခွင့်အရေးကို ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း မရှိ’ ဟု ဆိုခြင်းသည် ‘ဂျင်ဒါတန်းတူညီမျှရေး (gender equality) ရရှိလိုပါသည်’ ဟု ဆိုခြင်းထက် ပိုမိုအားကောင်းပါသည်။

မိမိဖြေရှင်းလိုသည့် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာနှင့် မြန်မာနိုင်ငံက ပါဝင်လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော နိုင်ငံတကာ စာချုပ် များအကြား ချိတ်ဆက်မှုများကိုလည်း စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ ကိစ္စရပ်/ပြဿနာသည် နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုထား သော အခွင့်အရေးတစ်ရပ်နှင့် ချိတ်ဆက်နေပါက ဥပမာ ယခင်ဖော်ပြခဲ့သော မီးဖွားခွင့် အကာအကွယ်ပေးမှုရရှိရန် အခွင့် အရေးနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိလျှင် နိုင်ငံတကာအဆင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းကိုလည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်းကို အတူတကွအသုံးပြုနိုင်ပါက သက်ရောက်မှုအားဖြင့် အစိုးရလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများကို အထက်နှင့်အောက် နှစ်ဘက်တစ်ပြိုင်တည်း ဖိအားပေးနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး အောင်မြင်မှုရရှိရန် အခွင့် အလမ်းများလည်း တိုးတက်များပြား လာနိုင်ပါသည်။

အကြံပြုချက် ၄ - ရှင်းလင်းသော ရည်မှန်းချက် ဦးတည်ချက်များ ပါဝင်သည့် အစီအစဉ်များရေးဆွဲပါ။

သက်ရောက်မှုများပြားသော စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုဖြစ်စေရန် အမြဲလိုလို အစီအစဉ်ရေးဆွဲပြီး ရှင်းလင်းသော ဦးတည်ချက်နှင့် ရည်မှန်းချက်များ ချမှတ်ထားရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ရည်မှန်းချက်ချမှတ်သည့် နည်းမှန်လမ်းမှန် အမျိုးမျိုး ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မည့် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာကို လက်တွေ့လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာဖြင့် အစိတ်အပိုင်းများ ပိုင်းခြားရန် အရေးကြီးပါသည်။ ‘အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှမှု ပိုမိုရရှိစေရန်’ ကဲ့သို့သော ယေဘုယျ ရည်မှန်းချက်မျှဖြင့် ရည်မှန်းချက်အောင်မြင်ရန်ဆောင်ရွက်ဖို့ လိုအပ်သည့်လုပ်ငန်းများကို မိမိနှင့် မိမိ၏ မဟာမိတ်အဖွဲ့ အစည်းများအနေဖြင့် ရှင်းလင်းစွာသိမြင်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ရှင်းလင်းသော ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များ အပေါ် အခြေခံလျက် ညွှန်ပေါင်းဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် သင့်တော်သလို အလုပ်ခွဲဝေလုပ်ကိုင်ခြင်းတို့ကိုလည်း ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင် နိုင်ပါသည်။

ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များမချမှတ်မီ ယေဘုယျဦးတည်ရာဘက်ကို ဖော်ပြသည့် လုပ်ငန်းတာဝန် ဖော်ပြချက် (mission statement) ကို ပြုစုသင့်ပါသည်။ ဥပမာ ‘အမျိုးသမီးများအတွက် အနှစ်သာရပိုင်း တန်းတူညီမျှမှု ရှိစေရေး ပံ့ပိုးမှုပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေများရရှိရန်’ ဟူ၍ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းတာဝန်ဖော်ပြ ချက်သည် ထီးမိုးပေးသည့်အလား ပိုမိုတိကျစွာဖော်ပြသည့် ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များအားလုံးသည် ၎င်း လုပ်ငန်းတာဝန်ဖော်ပြချက်အောက်အတွင်း အကျုံးဝင်စေရပါသည်။

ပုံ ၅ - လုပ်ငန်းတာဝန်ဖော်ပြချက် (mission statement)၊ ရည်မှန်းချက်များ (goals) နှင့် ဦးတည်ချက်များ (objectives)

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မည့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ် (advocacy plan) ကို စာဖြင့်ရေးသားထားခြင်းသည် ကောင်းမွန်သော လုပ်နည်းလုပ်ဟန် ဖြစ်ပါသည်။ မိမိ၏ အစုအဖွဲ့၊ အခြားအကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူများနှင့်အတူ စုပေါင်းလျက်လုပ်ငန်း အစီအစဉ်ကို ရေးသားခြင်းဖြင့် အသေးစိတ်အကောင်းဆုံးပြုရနိုင်ပြီး ထောက်ခံပံ့ပိုးမှုလည်း ရရှိလာပါမည်။ လုပ်ငန်း အစီအစဉ်ကို ပုံမှန်ပြန်လည်သုံးသပ်လျက် နောက်ဆုံးအခြေအနေနှင့်အညီ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင် (update ပြုလုပ်) ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့အပြင် မိမိကိုယ်တိုင်နှင့် အခြားသူများ တာဝန်ယူ တာဝန်ခံမှုရှိစေရန် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်ကို အသုံးပြုရပါမည်။

ရည်မှန်းချက်များ (Goals) သည် ဦးတည်ရာဘက်ကို အတိအလင်းဖော်ပြပြီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရန် ခံယူချက် ဖြစ်ပါသည်။ အထက်ဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းတာဝန်ဖော်ပြချက် (mission statement) အတွက် ရည်မှန်းချက်ဥပမာ တစ်ရပ်မှာ ‘ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီတွင် အမျိုးသမီးများ အပြည့်အဝ အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာပါဝင်နိုင်မှု တိုးတက်မြင့်မားလာစေရန်’ ဟူ၍ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေးအခွင့်အရေးများနှင့် လူမှုအခွင့်အရေးများကဲ့သို့သော အခြားနယ်ပယ်များတွင် အနှစ်သာရပိုင်း တန်းတူညီမျှမှုရှိရေးကို အဓိကထားသည့် အခြားရည်မှန်းချက်များလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

ဦးတည်ချက်များ (Objectives) - ဆက်လက်၍ ဦးတည်ချက်များရှိရမည်ဖြစ်ပြီး ရည်မှန်းချက်များအောင်မြင်စေရန် လုပ်ဆောင်ရမည့် ရလဒ်များဖြစ်ပါသည်။ ဦးတည်ချက် ဥပမာတစ်ရပ်မှာ ‘ဒေသန္တရ ဒီမိုကရေစီတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုအဆင့် နိမ့်ကျနေကြောင်း အထောက်အထားများ ဖော်ထုတ်ရန်’ ဟူ၍ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤဦးတည်ချက်အောင်မြင်ပါက ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သော အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှု တိုးမြင့်လာစေရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရာ၌ အထောက်အကူဖြစ်ပါမည်။ ဦးတည်ချက်များနှင့် ရည်မှန်းချက်များချမှတ်ရာတွင် ‘SMART’ ဖြစ်စေရမည်ဟု အတိုကောက် မှတ်သားထားနိုင်ပါသည်။

Specific အတိအကျဖော်ပြထားရမည် - ရည်မှန်းချက် သို့မဟုတ် ဦးတည်ချက်တွင် မည်သည်တို့ကို အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြရမည်။ ရည်မှန်းချက် သို့မဟုတ် ဦးတည်ချက်များသည် ကျယ်ပြန့်သော ယေဘုယျဖော်ပြချက်များမဟုတ်ဘဲ အတိအကျဖော်ပြရမည်။ အာရုံစူးစိုက် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် နယ်ပယ်ကိုကျဉ်းမြောင်းစေရမည်။ သိစေလိုသူ လူအုပ်စုအသီးသီးထံ ရည်မှန်းချက်ကို အလွယ်တကူ ဆက်သွယ်ပြောဆိုနိုင်စေရမည်။

Measurable တိုင်းတာနိုင်ရမည် - ရည်မှန်းချက်ပြည့်မီမှုကို အခက်အခဲမရှိ အကဲဖြတ်သုံးသပ်နိုင်ပြီး ရည်မှန်းချက်အတိုင်း ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ရှိ၊ မရှိ သိသာထင်ရှားရမည်။ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၏ တိုးတက်မှုကို စောင့်ကြည့်လျက် အခြေအနေများ အပြောင်းအလဲဖြစ်သည့်အခါ ဦးတည်ချက်များနှင့် ရည်မှန်းချက်ကိုပင် လိုက်လျောညီထွေ ပြောင်းလဲနိုင်စေရန် ဖြစ်သည်။

Achievable အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရမည် - အောင်မြင်မှုရရှိရန် အခွင့်အလမ်းအတော်အသင့် ရှိရမည်။ အောင်မြင်နိုင်သည့်အနေအထားရှိခြင်းသည် မိမိဖြေရှင်းဆောင်ရွက်လိုသည့် အရေးကိစ္စအတွက် လူ

အများကို နှိုးဆော်လျက် အရင်းအမြစ်များနှင့် အခြားပံ့ပိုးမှုပုံစံများရရှိလာရန် အထောက်အကူပြုသည်။ အချိန်ကာလကြာမြင့်ပြီး နောက်မျိုးဆက်များထံ လက်ဆင့်ကမ်းဆောင်ရွက်ရစေကာမူ မိမိလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရသည့် ပကတိအခြေအနေတွင် အောင်မြင်အောင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ရည်မှန်းချက်များကို ချမှတ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အထူးအရေးကြီးသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တရားဝင်ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ချက်ခြင်းလက်ငင်းဦးတည်ရည်ရွယ်လျက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ဆောင်မည်လား၊ သို့မဟုတ် အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပိုမို၍ အလားအလာရှိသည့် အလွတ်သဘော အပြောင်းအလဲများဖြစ်ပေါ်လာရန် အဓိကထား ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မည်လား စသည်ကိုစဉ်းစားရာတွင် ဤအချက်ကိုသတိမူရန် အထူးအရေးကြီးသည်။

Relevantသက်ဆိုင်မှုရှိရမည် - ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဦးတည်ချက်များအားလုံးသည် စီမံချက်၏ လုပ်ငန်းတာဝန် ဖော်ပြချက်နှင့်လည်းကောင်း၊ မိမိလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရမည့် ပကတိအခြေအနေနှင့်လည်းကောင်း သက်ဆိုင်မှုရှိရမည်။ ကိစ္စရပ်/ပြဿနာအတွက် အစကောင်းစေရန် ဤအချက်မှာ အရေးကြီးပါသည်။

Time-bound အချိန်သတ်မှတ်ချက် ရှိရမည် - ဦးတည်ချက်အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်ရမည့် ကာလကုန်ဆုံးသည့် ရက်စွဲရှိရပါမည်။ ရည်မှန်းချက်များနှင့် လုပ်ငန်းတာဝန်ဖော်ပြချက်တို့ကို အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် တွန်းအားပေးနိုင်သည့် အချိန်ဇယားရေးဆွဲထားပါ။ မိမိကိုယ်တိုင်နှင့် အခြားသူများ တာဝန်ယူတာဝန်ခံမှုရှိစေရန်ဖြစ်ပြီး လိုအပ်ပါက နောက်ဆုံးအခြေအနေဖြည့်စွက်ပြင်ဆင် (update ပြုလုပ်) ခြင်း၊ ပြောင်းလဲခြင်းများ လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ (ရွေးကောက်ပွဲကာလကဲ့သို့သော) ရှောင်လွှဲရမည့် ဖြစ်ရပ်များ၊ (အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အမျိုးသမီးများနေ့ကဲ့သို့သော) အကျိုးရှိစွာအသုံးပြုနိုင်မည့် ဖြစ်ရပ်များအပါအဝင် အဓိက ဖြစ်ရပ်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလျက် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး မဟာဗျူဟာကို စီစဉ်ရေးဆွဲရန်လည်း အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

အကြံပြုချက် ၅ - မိမိပြောလိုသောကိစ္စရပ်ကို ဂရုတစိုက်တည်ဆောက်ပါ။

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် မိမိ၏ရပ်တည်ချက်များ မှန်ကန်ကြောင်းယုံကြည်စိတ်ချရပြီး စစ်ဆေးအတည်ပြုနိုင်သော ဓမ္မမိဋ္ဌာန်အထောက်အထားများပြသနိုင်ရေးမှာ မိမိဘက်မှတရားနည်းလမ်းကျမှုရှိရေးအတွက် အထူးအရေးကြီးပါသည်။ အထောက်အထားများမှာ ဓမ္မမိဋ္ဌာန်ကျ ယုံကြည်စိတ်ချရလေလေ၊ မိမိ၏ ရပ်တည်ချက်ကို လိုရာဆွဲပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည် ဟုပယ်ချရန် ခက်ခဲလေလေ၊ သိစေလိုသူအုပ်စုများက မိမိကို အလေးအနက်ထားလေလေ ဖြစ်ပါမည်။

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည့် မဟာဗျူဟာနှင့် သိစေလိုရင်းအချက်များကို ခိုင်မာစေရန် အချက်အလက်များနှင့် ကိန်းဂဏန်းများကို စုဆောင်းရပါမည်။ လိုအပ်သည့်အချက်အလက် ကိန်းဂဏန်းများကို စာရင်းပြုစုပါ။ စစ်တမ်းများကောက်ယူခြင်း (surveys)၊ ထင်မြင်ချက်ကောက်ယူခြင်း (opinion polls)၊ အုပ်စုငယ်များဖြင့် ဆွေးနွေးခြင်း (focus group discussions)၊ အဓိကသတင်းအချက်အလက်ပေးသူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း (key informant interviews)၊ စာအုပ်စာတမ်းများ လေ့လာဖတ်ရှုလျက် ဥပဒေမူဘောင်များနှင့် အဓိကစီရင်ထုံးများကို သုတေသနပြုခြင်း၊ ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း (community consultations) စသည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အထောက်အထားစုဆောင်းနိုင်ပါသည်။

မိမိပြောလိုသောကိစ္စရပ်ကို အခိုင်အမာတည်ဆောက်ရန် အထောက်အထားများကို တစ်လွှာပြီးတစ်လွှာ တင်ပြနိုင်ရပါမည်။ အထောက်အထားများကို တစ်လွှာပြီးတစ်လွှာ တင်ပြခြင်းဆိုသည်မှာ အရင်းအမြစ် အများအပြားမှ ရရှိသော အထောက်အထားများကို တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ချိတ်ဆက်တင်ပြလျက် မိမိပြောလိုသောကိစ္စကို ခိုင်လုံစေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ မိမိဖြေရှင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာကြောင့် တိုက်ရိုက်ထိခိုက်သူများကိုမေးမြန်းလျက် ဖြစ်စဉ် ဖြစ်ရပ်များစုဆောင်းပြီး စာအုပ်စာတမ်းများ လေ့လာဖတ်ရှုသုတေသနပြုချက်များနှင့် တွဲဖက်တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအတွက် ခိုင်မာသောအထောက်အထား အခြေပြုရပ်တည်ချက်ဖော်ထုတ်ရေး အထောက်အကူပြုသည့် နည်းလမ်းကိရိယာအမျိုးမျိုး ရှိပါသည်။ ဥပမာ နှစ်ခုကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

- ၁။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို ဆန်းစစ်လေ့လာရန် *International IDEA* အဖွဲ့က ဖော်ထုတ်ထားသော နည်းလမ်းစုကို ဖိလစ်ပိုင်နှင့် တောင်အာဖရိကတွင် အသုံးပြုလျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရန် အတွက် အထောက်အထားအခြေခံကို တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ *Constitutional Performance Assessment of the 1987 Philippine Constitution* (Atienza et al 2020) (၁၉၈၇ ခုနှစ် ဖိလစ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို သုံးသပ်ခြင်း) နှင့် *Assessing the Performance of the South African Constitution* (Bilchitz et al 2016) (တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုကို သုံးသပ်ခြင်း) တို့တွင် အသီးသီးဖော်ပြလေ့လာနိုင်ပါသည်။
- ၂။ အမျိုးသမီးများ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆန်းစစ်ချက် (*Constitution Assessment for Women's Equality*) (CAWE) တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်ပါရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာဖော်ပြထားပါသည် (Allen 2016)။ ဥပမာ နိုင်ငံရေးတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်တစ်ခုကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော်လိုပါက CAWE ကို အသုံးပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ သက်ဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်ပါသည်။ မိမိ၏ အဆိုပြုချက်များအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစာသား အသုံးအနှုန်း၊ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက် အသုံးအနှုန်းများကိုလည်း လေ့လာမှီငြမ်းနိုင်ပါသည်။

အကြံပြုချက် ၆ - အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူများကို သိမြင်နားလည်ခြင်း

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရာတွင် ထောက်ခံမှုရရှိရန်အတွက် သိစေလိုသူအုပ်စုအသီးသီးနှင့် ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ရပါ သည်။ သိစေလိုသူအုပ်စုအသီးသီး၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် အကျိုးစီးပွားများ/စိတ်ပါဝင်စားမှုများကို သိရှိနားလည်ပြီး သိစေလိုရင်းအချက်များကို ဆီလျော်အောင်ညှိနှိုင်းပေးရန် အရေးကြီးပါသည်။ သိစေလိုရင်းအချက်များကို အံဝင်ခွင်ကျ စီစဉ်ပြောကြားခြင်းဖြင့် မိမိ၏ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်ဖော်ပြမှုအားကောင်းပြီး ဦးတည်ရည်ရွယ်သည့် သိစေလိုသော အုပ်စု များအတွက် သက်ဆိုင်အကျိုးဝင်မှုရှိလျက် သက်ရောက်မှုအားကောင်းပါမည်။ သိစေလိုသောအုပ်စု သို့မဟုတ် အုပ်စုများ အတွက် သင့်တော်သော သိစေလိုရင်းအချက်များစီစဉ်ပြုစုရန် *အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူဆန်းစစ်ချက် (stakeholder analysis)* သို့မဟုတ် *သိစေလိုသောအုပ်စုဖော်ပြချက် (audience mapping)* ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ မိမိ၏အရေးကိစ္စအတွက် အဓိက အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူများ၊ အရေးကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွား/စိတ်ပါဝင်စားမှုများနှင့် အကျိုး သက်ဆိုင်ပါဝင်သူအသီးသီးအကြား ဆက်ဆံရေးတို့ကိုဖော်ထုတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပါသည်။

အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူများ၏ ရပ်တည်ချက်အသီးသီးကို အမှန်တကယ် သိရှိနားလည်ရန် ထောက်ခံသည့် ဘက်၊ ကန့်ကွက်သည့်ဘက်၊ ကြားနေသည့်ဘက် ဘက်အားလုံးမှ ပါဝင်ဆွေးနွေးသူများ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုက်ရိုက် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု ပြုလုပ်ရပါမည်။ မိမိက ကိုယ်စား စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ပေးသော အုပ်စုများနှင့် ၎င်းတို့ နေ့စဉ်ကြုံတွေ့ရ သည့် ထိခိုက်မှုများသာမက မိမိ၏လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့် ၎င်းတို့ကို ထိခိုက်နိုင်သည်ဟုရှုမြင်သော သို့မဟုတ် တစ်နည်းနည်းဖြင့် ဆန့်ကျင်သော အဖွဲ့အစည်း/အုပ်စုများလည်း ပါဝင်ရပါမည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးများကို ပိုမိုပါဝင် စေခြင်းဖြင့် အမျိုးသားများအတွက် နေရာလျော့နည်းသွားလိမ့်မည်ဟု ထင်မြင်သော အမျိုးသားအချို့ ရှိပါက သိစေ လိုရင်းအချက်များ ပြောဆိုခြင်းနှင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ဆောင်ခြင်းတို့တွင် မိမိအနေဖြင့် ဤကိစ္စရပ်ကိုသိရှိပြီး စာနာ နားလည်မှုရှိကြောင်း ပြသရန် လိုအပ်ပါသည်။

သိစေလိုသောအုပ်စုများ မတူညီပါက သိစေလိုရင်းအချက်များကိုလည်း တစ်ပုံစံတည်းမဟုတ်ဘဲ စီစဉ်ပြုစု လျက် ကောင်းသည်ထက်ကောင်းအောင် ညှိနှိုင်းပြုပြင်ပါ။ သိစေလိုရင်းအချက်များကို ကြေလည်စွာလေ့လာထားပြီး အထောက်အထားများစုဆောင်းလျက် ခိုင်လုံအောင်မည်သို့ပြောကြားရမည်ကို လေ့ကျင့်ထားပါ။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည့် သိစေလိုရင်းအချက် (advocacy message) များမှာ ရှင်းလင်းပြီး ပြောဆိုဟန်နှင့် အကြောင်းအရာမှာ ရှေ့နောက်ညီညွတ်ရ ပါမည်။ လိုရင်းတိုရှင်း ပြောဆိုနိုင်ပါက အကောင်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။

အထောက်အကူဖြစ်နိုင်သည့် လေ့ကျင့်ခန်းတစ်ခုမှာ ‘မာတ်လေကားစီးရင်းအစအဆုံးပြောနိုင်အောင်’ လေ့ကျင့်ခြင်း (‘elevator pitch’) ဖြစ်ပါသည်။ မိမိသိစေလိုရင်းအချက်ကို စက္ကန့် ၆၀ မပြည့်မီ ပြောရပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူ (ဥပမာ အစိုးရအရာရှိ) သို့မဟုတ် ဆုံးဖြတ်ချက်အပေါ် ဩဇာသက်ရောက်နိုင်သူ (ဥပမာ ထိပ်တန်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် သို့မဟုတ် စာနယ်ဇင်းမှပုဂ္ဂိုလ်) နှင့် ပြောဆိုရာတွင် အသုံးပြုနိုင်မည့် သိစေလိုရင်းအချက်အမျိုးမျိုးအတွက် ဤလေ့ကျင့်ခန်းကို လေ့ကျင့်နိုင်ပါသည်။ သိစေလိုရင်းအချက်တွင် မိမိ၏လုပ်ငန်းကို မည်သို့ပံ့ပိုးစေလိုကြောင်း သို့မဟုတ် မိမိဆောင်ရွက်နေသော အရေးကိစ္စအတွက် မည်သည်တို့ကိုဆောင်ရွက်ပေးစေလိုကြောင်း ရှင်းလင်းစွာတောင်းခံသည့် အပိုင်း ပါဝင်ရပါမည်။

အကြံပြုချက် ၇ - ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့များတည်ဆောက်ပါ။

ခံယူချက်တူညီသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အစုအဖွဲ့များနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများပါဝင်သည့် ညွှန်ပေါင်းများ တည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သည့် လှုပ်ရှားမှုကိုပိုမိုအားကောင်းစေနိုင်ပါသည်။ မဟာဗျူဟာမြောက် မိတ်ဖက်များပြုလုပ်ပါ။ ညွှန်ပေါင်းတွင် ပါဝင်သူများအားလုံး၏ အားသာချက်များကိုစဉ်းစားပါ။ ဥပမာ ဒေသန္တရအစိုးရတွင် ပါဝင်သည့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်များကို စစ်တမ်းကောက်ယူလိုပါက NGO (အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်း) အနေဖြင့် ၎င်းတို့ထံရောက်ရှိနိုင်သည့်ကောင်းမွန်သောကွန်ရက်များရှိသော်လည်း ဒေသန္တရအစိုးရအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်နှင့် မိတ်ဖက်အဖြစ်လည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အထောက်အထားစုဆောင်းရန် သုတေသနလုပ်ငန်းကို ပုံစံထုတ်စီစဉ်ခြင်း၊ သုတေသနပြုလုပ်ခြင်းတို့အတွက် ပညာရှင်များနှင့် သုတေသီများက အကူအညီပေးနိုင်ပါသည်။ မီဒီယာ ခေါ်လူထုဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းများက သိစေလိုသောအချက်များ လူထုအကြားသို့ ပိုမိုရောက်ရှိစေရန်ပံ့ပိုးနိုင်ပါသည်။

ညွှန်ပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ကိစ္စရပ်/ပြဿနာတစ်ခုနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဘက်ပေါင်းစုံမှ လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အဖွဲ့အစည်းများအကြား ရှေ့ပြင်ညီမဟာမိတ်အဖွဲ့များ တည်ဆောက်ခြင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ ခေါင်းဆောင်အနေဖြင့် ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍ အယူအစွဲများနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အလေ့အကျင့်များကို ဆန့်ကျင်သော လူထုလှုပ်ရှားမှုပြုလုပ်ရန် စိတ်ပါဝင်စားနိုင်ပါသည်။ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အခြား အဖွဲ့အစည်းများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ LGBTQIA+ (အမျိုးသမီးလိင်တူစုံမက်သူ၊ အမျိုးသားလိင်တူစုံမက်သူ၊ လိင်တူလိင်ကွဲစုံမက်သူ၊ လိင်ပြောင်း၊ လိင်သတ်မှတ်ချက်လက်မခံသူ/မဆုံးဖြတ်ရသေးသူ၊ ဒွီလိင်နှင့် လိင်စိတ်ကင်းမဲ့သူ စသည်) အသိုက်အဝန်းများ၊ တိုင်းရင်းသားအုပ်စု သို့မဟုတ် လူမျိုးအုပ်စုများ၊ မသန်စွမ်းသူများကို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရေး ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကိစ္စရပ်/ပြဿနာတစ်ရပ်ကို ပင်တိုင်ထားလျက် ယင်းသို့ အဖွဲ့အစည်းများစုစည်း၍ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သော ချဉ်းကပ်ပုံဖြင့်သိစေလိုရင်းအချက်များ စီစဉ်ထားသောအခါ အများပြည်သူထံမှ လည်းကောင်း၊ အစိုးရထံမှလည်းကောင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ထောက်ခံမှုနှင့် အာရုံစိုက်မှုရရှိရန် အထောက်အကူ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍသည်လည်း လွန်စွာထိရောက်မှုရှိသော မဟာမိတ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ၂၀၂၀ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ အထင်ကရဘောလုံးအသင်းတစ်သင်းမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အမည် မှည့်ခေါ်ထားသောကြောင့် အမည်ပြောင်းလဲပေးရန် လှုပ်ရှားမှုပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ အမည်ပြောင်းလဲပေးရန် တောင်းဆိုခြင်းကို အဖွဲ့အစည်းအများအပြားနှင့် လူထုကထောက်ခံခဲ့ကြသော်လည်း ဘောလုံးအသင်း စီမံခန့်ခွဲမှုအပိုင်းက ငြင်းဆန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါ Nike (နိုက်ကီ) ကုမ္ပဏီက ထိုအသင်း၏တံဆိပ်ပါရှိသော အားကစားဝတ်စုံအားလုံးကို ၎င်း၏ အရောင်းဆိုင်အားလုံးမှ ဖယ်ရှားခဲ့ပြီး ဘောလုံးပွဲများအတွင်း အစားအစာနှင့် ဖျော်ရည်များပေးပို့သည့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍလုပ်ငန်းများကလည်း ပံ့ပိုးမှုမပေးတော့ဘဲ ရုတ်သိမ်းလာကြပါသည်။ ရက်သတ္တပတ် နှစ်ပတ်အတွင်း ဘောလုံးအသင်း၏ အမည် ပြောင်းလဲသွားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အဓိကအကြောင်းမှာ သပိတ်မှောက်ခံရသဖြင့် ငွေကြေးပိုင်း ထိခိုက်လာခြင်း၏ အကျိုးဆက် ဖြစ်ပါသည်။

အကြံပြုချက် ၈ - စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး ပုံစံနှင့် လုပ်နည်းလုပ်ဟန် အမျိုးမျိုးကို သိရှိနားလည်ပါ။

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးလုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် အစီအစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းတို့တွင် သဘောထားနှင့် အပြုအမူများမှာ အထူးအရေးပါပြီး ဤစာတမ်းပါ အကြံပြုချက်အားလုံး၏ အခြေခံဖြစ်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း၏ ရည်မှန်းချက်မှာ ပေါင်းကူးတည်ဆောက်ပေးရန်ဖြစ်ပြီး အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူအားလုံးအတွက် အကျိုးကျေးဇူးများ ထွက်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မည့်သူအတွက် ပထမအကြိမ်တွေ့ဆုံချိန် ဆက်ဆံရေးအစကောင်းရန် အရေးကြီးပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး အထိရောက်ဆုံးလုပ်ဆောင်နိုင်မည့် ဩဇာတိက္ကမရှိသူများ အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ဝင်ဆံ့လိုပါက မဟာမိတ်ဖြစ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အချိန်အခါကိုလိုက်၍ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ပုံကို ပြောင်းလဲနိုင်ရပါသည်။ ရန်ဘက် သဖွယ်ပြုမူရန် မလိုအပ်ပါ။ အပြစ်တင်ခြင်း အပြစ်ပုံချခြင်းတို့မပြုလုပ်ဘဲ အခြားသူများကို ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းများ ပိုမိုကောင်းမွန်စွာလုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အကူအညီပေးမည့်သူအဖြစ် ရှုမြင်ခြင်းခံရပါကလည်း ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိလာမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အထောက်အထားအခြေခံ ခိုင်မာစွာရှိပြီး သိစေလိုရင်းအချက်များကို ရှင်းလင်းစွာပြောဆိုခြင်းမှာ အထောက်အကူဖြစ်ပါသည်။ တစ်ဘက်သားပြောဆိုသည်ကို အပြန်အလှန်နားလည်လိုစိတ်ဖြင့် နားထောင်ရန် (active listening) လည်း အရေးကြီးပါသည်။ မိမိ၏ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေးအဆိုပြုချက်ကို ကနဦးတွင် ဆန့်ကျင်သူ သို့မဟုတ် မဝေခွဲနိုင်သူများက ၎င်းတို့ပြောဆိုသည်ကို မိမိအနေဖြင့်သိရှိနားလည်သည်ဟု ခံစားရစေရန် ဖြစ်ပါသည်။

ပြန်လည်အသိပေးပြောကြားချက် (feedback) ပေးမည့်အစား နည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ကို အခြားသူများ စဉ်းစားနိုင်ရန် ဖော်ထုတ်တင်ပြခြင်းပြီး ကိစ္စရပ်/ပြဿနာအတွက် ဖြေရှင်းချက်ရရှိရန် အပြုသဘောကြိုးစားခြင်းဖြင့် ‘feeding forward’ ပြုလုပ်ပေးပါ။ နည်းလမ်းများ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရာတွင် နယ်မြေဒေသပကတိအခြေအနေ၌ လက်တွေ့ဖြစ်နိုင်ခြေ ရှိရပါမည်။ (Allen 2016) ပြုစုသည့် CAWE တွင်ပါဝင်သော နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် ဥပမာများကိုလည်း ခိုငြိမ်းနိုင်ပါသည်။ Constitute Project နှင့် International IDEA တို့ ပြုစုလွှင့်တင်ထားသော ConstitutionNet ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင်လည်း ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဥပမာအမျိုးမျိုးကို လေ့လာနိုင်ပါသည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ အစိုးရကို အမျိုးသားအမျိုးသမီးအခန်းကဏ္ဍ တန်းတူညီမျှမှုလုပ်ဆောင်ပေးရန် ပျက်ကွက်နေပါသည်ဟု သွားရောက်ပြောဆိုရန်မဟုတ်ဘဲ ‘ယခုအခါ ဒေသန္တရအစိုးရတွင် အမျိုးသမီးအရေအတွက် X ရှိပါသည်၊ အမျိုးသားများနှင့် အရေအတွက်တူညီစွာကိုယ်စားပြု ပါဝင်လာနိုင်ရန် X နိုင်ငံမှာကဲ့သို့ ဒေသန္တရမဲဆန္ဒနယ်များတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲတမ်းများသတ်မှတ်ထားရန် စဉ်းစားနိုင်ပါမည်’ ဟု ပြောဆိုခြင်းမျိုး ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအတွင်းရှိ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်ရှေ့တည်တံ့သော နည်းလမ်းဖြင့် ထိတွေ့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ တောင်းခံရန်ရှိမှသာ အဆက်အသွယ်ပြုလုပ်ခြင်း မဖြစ်သင့်ပါ။ အပြုသဘောထိတွေ့ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုရာတွင် အချိန်ယူ၍ နီးကပ်သောဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း၊ မိမိတို့ဖော်ထုတ်ရရှိသော အချက်များကိုမျှဝေနိုင်ရန် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှု လမ်းကြောင်း ဖွင့်လှစ်ထားခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဤနည်းဖြင့် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး မိတ်ဖက်စိတ်ဓာတ် ဖြစ်ပေါ်လာပါမည်။ ယင်းစိတ်ဓာတ်အပေါ် အခြေခံလျက် စစ်မှန်သောသက်ရောက်မှုနှင့် ဥပဒေပိုင်း အပြောင်းအလဲများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

၅။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ခြင်း (Constitutional advocacy) လုပ်ဆောင်သည့် ဥပမာများ

မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၉၇ နှင့် ၄၀၉ တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ လွှတ်တော်များနှင့် အခြားတရားဝင်ပုံစံကျ အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် သီးသန့်နေရာများ သတ်မှတ်ထားရှိရေးအတွက် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ ဥပဒေများကိုပြင်ဆင်ရန် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှု (advocacy) ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲလျက် ပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းများတွင်

အမျိုးသမီးများအတွက် ခွဲတမ်းများသတ်မှတ်စေရန် သို့မဟုတ် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းများတွင် ဇစ် သို့မဟုတ် မျဉ်းကြားကဲ့သို့ အမျိုးသားတစ်လှည့် အမျိုးသမီးတစ်လှည့် အရေအတွက်တူညီစွာ စီစဉ်ထားရှိစေရန် သတ်မှတ်ရေး စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအနေဖြင့် ဦးတည်ရည်ရွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီ မှတ်ပုံတင်ဥပဒေ သို့မဟုတ် ပါတီနည်းဥပဒေများကိုပြင်ဆင်လျက် ပါတီများ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းများတွင် အမျိုးသမီးများ အတွက် ခွဲတမ်းများသတ်မှတ်ပေးရန် သို့မဟုတ် ပါတီများ၏ဆုံးဖြတ်ချက်မှတ်သော အဖွဲ့များတွင် အမျိုးသမီးများ အရေအတွက် တူညီစွာပါဝင်စေရန် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်နိုင်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသမီးများအဖွဲ့ချုပ်က 'နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ အမည်စာရင်းတင်သွင်းရာတွင် အမျိုးသမီးများ အနည်းဆုံး ၃၀% ပါဝင်မှသာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံခွင့်ရှိမည်ဟု ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းနိုင်ကြောင်း၊ ထိုသို့သော အဆိုပြုချက်မှာ အမျိုးသမီးများကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းမခံရဘဲ ရာထူးပေးအပ်ရန် မဟုတ်ကြောင်း၊ ပထမလေ့ကားထစ်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ရေးခြေကုပ်ရရှိရန်သာဖြစ်ကြောင်း' အဆိုပြုထားပါသည် (NIMD et al. 2019: 6)။

ဤအစီအမံများတွက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အသီးသီးအပြင် ယင်းအပြောင်းအလဲများကို အဓိက ဖော်ဆောင်ပေးရမည့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် ပါးနပ်လိမ္မာစွာ ထိတွေ့ဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်ပါသည် (ဥပမာ မူဝါဒ ရှင်းလင်းဆွေးနွေးချက် စာတမ်းများ၊ ပြင်ပမှ ဆက်သွယ်ပြောဆိုမှုများ၊ သိစေလိုရင်းအချက်/အပြောင်းအလဲ ပြုလုပ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို တိုက်တွန်းမည့် ဦးဆောင်စည်းရုံးသူများ သို့မဟုတ် မဟာမိတ်များကို စည်းရုံးလှုံ့ဆော် စေခြင်း၊ အစဉ်အလာနည်းလမ်းဖြင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို မဲဆွယ်ခြင်း၊ အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ဆွေးနွေးပွဲ များ ပြုလုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။)။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းထက် သာမန်ဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူ မည်ဖြစ်ပြီး CAWE (Allen 2016) မှ အထောက်အထားအခြေပြု ကြောင်းကျိုးဖော်ပြ ဆွေးနွေးချက်များ အစုံအလင်ကို မှီငြမ်းကိုးကားနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲကြေညာစာတမ်းများတွင် ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍ ဆိုင်ရာများ ပါဝင်မှုရှိရေးနှင့် ဥပဒေဖြင့်ပြဋ္ဌာန်းထားသော သို့မဟုတ် မိမိဆန္ဒအလျောက်ဆောင်ရွက်သော ပါတီ၏ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းနေရာများအတွက် ခွဲတမ်းများ အကောင်အထည်ဖော်ရေးဥပဒေပြုအဆင့်တွင် စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူ များသည် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် တိုက်ရိုက်ထိတွေ့ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအနေဖြင့် အောက်ပါ တို့ကို ဆန်းစစ်ချက်များ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။

- ပါတီကြေညာစာတမ်းများနှင့် မူဝါဒများတွင် အမျိုးသမီးများ၊ မိန်းကလေးများ၊ အမျိုးသားများ၊ ယောက်ျား လေးများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ထင်ဟပ်ဖော်ပြမှု
- အမျိုးသမီးများ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် ထိပ်တန်းနေရာများတွင် ပါဝင်မှု
- လွန်ခဲ့သော ငါးနှစ်အတွင်း အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီး လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအရေအတွက်
- ပါတီသည် အမျိုးသမီးများနှင့် ထိတွေ့ဆောင်ရွက်မှု (ဥပမာ အမျိုးသမီးများအတွက် ပြုလုပ်သည့် ပွဲလမ်းအခမ်း အနားများကို အမျိုးသမီးများ တက်ရောက်နိုင်သည့် အချိန်တွင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ အမျိုးသမီး အဖွဲ့အစည်းများထံ ဦးတည်ရည်ရွယ်၍ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း စသည်) နှင့်
- တက်ကြွစွာလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်း ရှိ၊ မရှိ

စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအနေဖြင့် ယင်းကိစ္စရပ်များ အရေးပါပုံကိုသိမြင်နားလည်မှု မြှင့်တင်နိုင်မည့်အပြင် မည်သည့် ပါတီသည် ပါတီ၏ကိုယ်စားလှယ်လောင်းစာရင်းများတွင် ခွဲတမ်းများနှင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်စေရေး အစီ အမံများ သတ်မှတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း သတင်းအချက်အလက်များ မျှဝေနိုင်ပါမည်။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် များထက် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းများထံ ပိုမိုလွယ်ကူစွာဆက်သွယ်ခြင်း၊ သွားရောက်တွေ့ဆုံခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ပါမည်။ မူဝါဒ သို့မဟုတ် ကြေညာစာတမ်းကိုပြောင်းလဲရန်မှာ ဥပဒေ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြောင်းလဲရန်ထက် ပိုမို၍အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ဖွယ်ရာရှိပါသည်။ ထို့အပြင် ဤသို့သော စည်းရုံးလှုံ့ဆော်ရေး

မဟာဗျူဟာ အမျိုးအစားများသည် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဦးတည်ရည်ရွယ် ဆောင်ရွက်လျက် သာဓကများ ရရှိလာပြီးသောအခါမှ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပါတီများနှင့် ဆက်လက်ထိတွေ့ဆောင်ရွက်သည့် ‘အောက်မှအထက်’ ချဉ်းကပ်ပုံ ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

ကိုယ်စားလှယ်လောင်း အမျိုးသမီးများ ရန်ပုံငွေရရှိနိုင်မှု တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးမှာ အထူးအရေးကြီးပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံရ၍ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူရန်ပုံငွေ မရရှိဘဲ ဖြစ်တတ်ပါသည် (UNDP and UN Women 2015; Falguera et al. 2014)။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအနေဖြင့် ပါတီရန်ပုံငွေများ ခွဲဝေသတ်မှတ်ပေးပုံကို အမျိုးသား အမျိုးသမီးအလိုက် လေ့လာလျက် အမျိုးသမီးများ မဲဆွယ်နိုင်ရေး ပံ့ပိုးမှုပေးသည့် ရန်ပုံငွေရှာဖွေရေးကွန်ရက်များ သို့မဟုတ် ပါတီရန်ပုံငွေတည်ထောင်ရန် အဆိုပြုနိုင်ပါသည်။

ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများအနေဖြင့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းလျက် အမျိုးသမီးများကို နိုင်ငံရေးပါတီများတွင် ပါတီဝင်အဖြစ် ဝင်ရောက်ကြရန်အားပေးလျက် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းအဆင့်၌ အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အရေးပါပုံကို သိမြင်နားလည်မှုဖြင့်တင်နိုင်ပါသည်။ ကိုယ်စားလှယ်လောင်းဖြစ်နိုင်ရန် အလားအလာရှိသူများတွက် မိမိကိုယ်ကို ယုံကြည်မှုတိုးတက်စေရန်လည်းကောင်း၊ မဲဆွယ်ရန် ရန်ပုံငွေရှာဖွေခြင်း၊ ခေါင်းဆောင်မှု၊ ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်း၊ အများပါဝင်သော မူဝါဒရေးဆွဲခြင်း ဆိုင်ရာ နည်းပညာများ တိုးတက်စေရန် လည်းကောင်း၊ အခြား နိုင်ငံရေးသမားအမျိုးသမီးများ၏ အတွေ့အကြုံများမှ လေ့လာသင်ယူနိုင်ရန် လည်းကောင်း စည်းရုံးရေးကျွမ်းကျင်မှုများနှင့်အသိပညာသင်တန်းများပို့ချပေးခြင်းတို့အပါအဝင် အမျိုးသမီးများအတွက် အခက်အခဲ အတားအဆီးများကိုလျှော့ချလျက် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားလှယ်လောင်းများ၏ အနေအထားကို အားကောင်းစေမည့် လက်တွေ့နည်းလမ်းများကို အသုံးပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်သူများသည် ရွေးကောက်ပွဲကာလတွင် အမျိုးသမီးများ မဲဆန္ဒရှင်အဖြစ် စာရင်းမပေးရသေးပါက စာရင်းပေးရေးနှင့် မဲပေးရေးစည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ရန် လည်းကောင်း၊ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်လောင်းများအတွက်ထောက်ခံမှု/ပံ့ပိုးမှုပိုမိုရရှိရေးမဲဆွယ်လှုပ်ရှားမှုများပြုလုပ်ရန်လည်းကောင်း စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။

ရည်ညွှန်းစာအုပ်စာတမ်းများ

Allen, M., *Constitution Assessment for Women's Equality* (Stockholm: International IDEA, 2016), <<https://www.idea.int/publications/constitution-assessment-womens-equality>>, accessed 1 February 2021 (အမျိုးသမီးများ သာတူညီမျှမှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဆန်းစစ်ချက်)

Atienza et al, *Constitutional Performance Assessment of the 1987 Philippine Constitution: Summary of Findings* (Stockholm: International IDEA, University of the Philippines, Center for Integrative and Development Studies, 2020), <<https://doi.org/10.31752/idea.2020.2>> (၁၉၈၇ ခုနှစ် ဖိလစ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို သုံးသပ်ခြင်း)

Bilchitz et al, *Assessing the Performance of the South African Constitution* (Stockholm: International IDEA, 2016), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/assessing-performance-southafrican-constitution>>, accessed 25 January 2020 (တောင်အာဖရိက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို သုံးသပ်ခြင်း)

Davis, A., ‘Angela Davis on Abolition, Calls to Defund Police, Toppled Racist Statues & Voting in 2020 Election’, interview, *Democracy Now!*, 12 June 2020, <https://www.democracynow.org/2020/6/12/angela_davis_on_abolition_calls_to>, accessed 1 February 2021 (‘ကျွန်တို့ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ရဲကို ရန်ပုံငွေ ဖြတ်တောက်ရန် ဆော်ဩချက်များ၊ ဖျက်သိမ်းပြီးဖြစ်သော လူမျိုးခွဲခြားသည့် စတုရန်းကျပ်ဥပဒေများနှင့် ၂၀၂၀ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မဲပေးခြင်း’ တို့အပေါ် အိန်ဂျယ်လာဒေးဗစ်၏ ဆွေးနွေးချက်များ)

Falguera, E., et al., *Funding of Political Parties and Election Campaigns: A Handbook on Political Finance* (Stockholm: International IDEA, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/funding-political-parties-and-election-campaigns-handbook-political-finance>>, accessed 20 July 2021 (နိုင်ငံရေး ပါတီများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲမဲဆွယ်ခြင်းများအတွက် ရန်ပုံငွေ - နိုင်ငံရေးအတွက် ဘဏ္ဍာငွေကြေးဆိုင်ရာ လက်စွဲစာအုပ်)

Kimani, N., *Meeting the Promise of the 2010 Constitution: Devolution, Gender and Equality in Kenya*, Research Paper, Africa Programme (London: Chatham House, May 2020), <<https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2020-05-07-meeting-promise-2010-constitutionkimani.pdf>>, accessed 1 February 2021 (၂၀၁၀ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ကတိကဝတ်ကို ဖြည့်ဆည်းခြင်း - ကင်ညာနိုင်ငံ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း၊ ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍနှင့် တန်းတူညီမျှမှု)

Maingi, G., 'The Kenyan constitutional reform process: A case study on the work of FIDA Kenya in securing women's rights', *Feminist Africa*, 15 (2011), pp. 63-81, <http://www.agi.ac.za/sites/default/files/image_tool/images/429/feminist_africa_journals/archive/15/fa_15_case_study_grace_maingi.pdf>, accessed 1 February 2021 (ကင်ညာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ် - အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများရရှိရေး FIDA ကင်ညာ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖြစ်ရပ်လေ့လာချက်)

Netherlands Institute for Multiparty Democracy (NIMD) and Political Parties of Finland for Democracy (DEMO FINLAND), *Guidelines for Political Parties in Myanmar Gender Equality: A Shortcut to Development and Prosperity* (NIMD and DEMO FINLAND, 2019), <<https://nimd.org/wp-content/uploads/2019/12/Political-Party-Guidelines-Eng.pdf>>, accessed 25 January 2022 (မြန်မာနိုင်ငံရှိ နိုင်ငံရေး ပါတီများအတွက် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးလမ်းညွှန်ချက်များ - ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ချမ်းသာကြွယ်ဝရေးဖြတ်လမ်း)

Tamaru, N., Holt-Ivry, O. and O'Reilly, M., *Beyond Revolution: How Women Influenced Constitution Making in Tunisia* (New York and Washington, DC: UNDP and Inclusive Security, 2018), <https://www.inclusivesecurity.org/wp-content/uploads/2018/03/Beyond-Revolution_Constitution-Making-in-Tunisia.pdf>, accessed 1 February 2021 (တော်လှန်ရေး၏ ဟိုမှာဘက် - တူနီးရှားနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအပေါ် အမျိုးသမီးများ သြဇာသက်ရောက်ခဲ့ပုံ)

United Nations Development Programme (UNDP) and UN Women, *Inclusive Electoral Processes: A Guide for Electoral Management Bodies on Promoting Gender Equality and Women's Participation* (New York: UNDP and UN Women, 2015) (အများပါဝင်သော ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များ - ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရေးကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်းဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့များအတွက် လမ်းညွှန်)

ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန် စာအုပ်စာတမ်းများ

Action Aid, CARE, Oxfam and Trocaire, *Women and Leadership* (Yangon: CARE, 2014) (အမျိုးသမီးများနှင့် ခေါင်းဆောင်မှု)

Asseburg, M. and Wimmen, H., 'Dynamics of transformation, elite change and new social mobilization in the Arab world', *Mediterranean Politics*, 21 (2016), pp. 1-22, <<https://doi.org/10.1080/13629395.2015.1081448>> (အာရပ်ကမ္ဘာတွင် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၊ အုပ်ချုပ်သူအထက်တန်းလွှာများ ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် လူမှုတပ်လှန်နှိုးဆော်မှု အသစ်)

- Bird, K., et al., *Women's Voice and Leadership in Decision-Making: Assessing the Evidence* (London: Overseas Development Institute, 2015) (ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ အသံနှင့် ခေါင်းဆောင်မှု - အထောက်အထားကို သုံးသပ်ခြင်း)
- Brechenmacher, S. and Hubbard, C., *Breaking the Cycle of Gender Exclusion in Political Party Development* (Washington: Carnegie Endowment for International Peace and National Democratic Institute, 2020), <https://carnegieendowment.org/files/202003-BrechenmacherHubbard_final.pdf>, accessed 1 February 2021 (နိုင်ငံရေးပါတီ ဖွံ့ဖြိုးမှုတွင် ဂျန်ဒါအခန်းကဏ္ဍအား ဖယ်ထုတ်ထားမှု သံသရာကို ချိုးဖျက်ခြင်း)
- Chenoweth, E., *Women's Participation and the Fate of Nonviolent Resistance Campaigns: A Report on the Women in Resistance (WIRE) Dataset* (Broomfield, CO: One Earth Future Foundation, 2019) (အမျိုးသမီးများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် အကြမ်းမဖက် ခုခံရေးလှုပ်ရှားမှုများ၏ ကံကြမ္မာ - တိုက်ပွဲဝင် အမျိုးသမီးများ၏ အချက်အလက်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အစီရင်ခံတင်ပြချက်)
- Dahlerup, D., et al., *Atlas of Electoral Gender Quotas* (Stockholm: International IDEA, Inter-Parliamentary Union and Stockholm University, 2014), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/atlas-electoral-gender-quotas>>, accessed 20 July 2021 (ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဂျန်ဒါခွဲတမ်းများ သတ်မှတ်ခြင်းကို လေ့လာဖော်ပြချက်)
- Dameni, O., et al., *Journeys from Exclusion to Inclusion: Marginalized Women's Successes in Overcoming Political Exclusion* (Stockholm: International IDEA, 2013), <<https://www.idea.int/publications/catalogue/journeys-exclusion-inclusion-marginalized-womens-successesovercoming>>, accessed 20 July 2021 (ဖယ်ထုတ်ခြင်းမှ အများပါဝင်ခြင်းဆီသို့ ခရီးစဉ် - နိုင်ငံရေးအရဘေးဖယ်ထားခြင်းခံရမှုအား ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့သည့် အမျိုးသမီးတို့၏ အောင်မြင်မှုများ)
- Domingo, P. and O'Neil, T., *The Power to Decide: Women, Decision-making and Gender Equality* (London: Overseas Development Institute, 2015) (ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့် စွမ်းအား - အမျိုးသမီးများ၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ခြင်းနှင့် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှု)
- Gender Equality Network (GEN), *Raising the Curtain: Cultural Norms, Social Practices, and Gender Equality in Myanmar* (Yangon: GEN, 2015) (ကန့်လန့်ကာကို လှစ်ဟခြင်း - မြန်မာနိုင်ငံရှိ ယဉ်ကျေးမှုစံနှုန်းများ၊ လူမှုအလေ့အကျင့်များနှင့် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှု)
- Löfving, A., *If Given a Chance: Women's Participation in Public Life in Myanmar* (Yangon: Action Aid, CARE and Oxfam, 2011) (အခွင့်ရလျှင်ဖြင့် - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အများပြည်သူဆိုင်ရာအခန်းကဏ္ဍတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှု)
- Netherlands Institute for Multiparty Democracy (NIMD) and Political Parties of Finland for Democracy (DEMO FINLAND), *Better in Politics—A Female Politician's Guide Towards Knowledge and Empowerment* (NIMD and DEMO FINLAND, 2019), <<https://nimd.org/wp-content/uploads/2019/12/Guidelines-for-women-politicians-English.pdf>>, accessed 1 February 2021 (ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေး - အသိပညာနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်း ပြည့်ဝရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသမီး နိုင်ငံရေးသမားအတွက် လမ်းညွှန်)
- Tamaru, N. and O'Reilly, M., *How Women Influence Constitution Making* (Washington, DC: Inclusive Security, 2018) (ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးအပေါ် အမျိုးသမီးများ ဩဇာသက်ရောက်ပုံ)

ရှင်းလင်းချက်

International IDEA က ထုတ်ဝေသော စာအုပ် စာတမ်းများသည် တစ်စုံတစ်ရာ၊ တစ်စုတစ်ဖွဲ့ကို သီးသန့်ဦးတည်သည့် အမျိုးသားရေးနှင့် နိုင်ငံရေး ရည်ရွယ်ချက်များ ကင်းရှင်းပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင်ဖော်ပြထားသော ရှုမြင်ပုံများ သည် International IDEA အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများ ကိုလည်းကောင်း၊ ဘုတ်အဖွဲ့၏ ရှုမြင်ပုံများကို လည်းကောင်း၊ ကောင်စီဝင်များ၏ ရှုမြင်ပုံများကို လည်းကောင်း ကိုယ်စားပြုခြင်းမရှိပါ။ ဤစာတမ်းတွင် သုံးနှုန်းသည့် နိုင်ငံအမည်များ နှင့် နယ်မြေဒေသအမည်များသည် ယင်းတို့၏ ဥပဒေကြောင်း အဆင့်အတန်း သို့မဟုတ် မူဝါဒနှင့် စပ်လျဉ်း၍ International IDEA၏ တရားဝင် ရပ်တည်ချက်ကို ကိုယ်စားမပြုပါ။

ပုံနှိပ်ခြင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

© 2022 International Institute for Democracy and Electoral Assistance

ဤစာတမ်း အီလက်ထရောနစ် မူကို Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0) လိုင်စင်ဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ ငွေကြေးရယူ ရောင်းချရန် မဟုတ်ပါက အရင်းအမြစ် ရည်ညွှန်းချက်ကို မှန်ကန်စွာဖော်ပြပြီး မိတ္တူကူးယူခြင်း၊ ဖြန့်ချိခြင်း၊ ပေးပို့ခြင်းများအပြင် ဖြတ်တောက်၍ ပြန်လည်ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ ဆီလျော်အောင် ပြုပြင်ခြင်းများကို လွတ်လပ်စွာလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ အထက် ဖော်ပြပါလိုစင်ဖြင့်ပင် ဆက်လက်၍ ဖြန့်ချိရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ကိုမူ လိုက်နာရပါမည်။

နောက်ထပ် သိရှိလိုသည်များရှိပါက အင်တာနက်လိပ်စာ
<<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/>> ရှိ Creative Commons ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင် လေ့လာနိုင်ပါသည်။

ISBN: 978-91-7671-542-0 (PDF)
DOI: <<https://doi.org/10.31752/idea.2022.24>>

ဆက်သွယ်ရန် -

International IDEA

စတုန်းစံဘောက်

SE- ၁၀၃၃၄၊ စတော့ဟိုင်းမြို့

ဆွီဒင်နိုင်ငံ

ဖုန်းနံပါတ်- +၄၆၈ ၆၉၈၃၇၀၀

အီးမေးလ် - info@idea.int

ဝက်ဘ်ဆိုက် - www.idea.int

United Nations Development Programme (UNDP), *Promoting Gender Equality in Electoral Assistance: Lessons Learned in Comparative Perspective: Country Report on Tunisia* (New York: UNDP, 2014) (ရွေးကောက်ပွဲအကူအညီပေးရာတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှမှုကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း - နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များမှ သင်ခန်းစာများ - တူနီးရှားနိုင်ငံ၏ အစီရင်ခံစာ)

UN Women, Global Gender Equality Constitutional Database, <<http://constitutions.unwomen.org>>, accessed 1 February 2021 (ကုလသမဂ္ဂ အမျိုးသမီးအဖွဲ့၏ ကမ္ဘာတဝှမ်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ဂျန်ဒါ အခန်းကဏ္ဍ တန်းတူညီမျှမှု အချက်အလက် မှတ်တမ်းစု)

မှတ်တမ်းတင်အသိအမှတ်ပြုခြင်း

ဤစာတမ်းကို ပြုစု၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် အောက်ဖော်ပြပါအဖွဲ့အစည်းများက ပံ့ပိုးမှုပေးခဲ့ပါသည်။

Gender Equality Network (GEN)

(ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးကွန်ရက်)

GEN သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂျန်ဒါတန်းတူညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးများ၏အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ ဖြည့်ဆည်းပေးရေး ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသော အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နည်းပညာပိုင်း အရင်းအမြစ် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ၁၃၀ ကျော် ပါဝင်သော မတူကွဲပြားမှုနှင့် အများပါဝင်မှုရှိသည့် ကွန်ရက် ဖြစ်ပါသည်။

Ministry for Foreign Affairs of Finland

LUXEMBOURG
AID & DEVELOPMENT

Norwegian Embassy

Sweden
Sverige

Triangle Women Organization (‘တြိ’အမျိုးသမီးအဖွဲ့)

Triangle Women Organization သည် အခြေခံအဆင့်တွင် အမျိုးသမီးများစွမ်းဆောင် နိုင်စေရေး (women's empowerment) လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်း ဖြစ်ပါသည်။

MyConstitution

MyConstitution စီမံကိန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအဖြစ် ပြည်တွင်းတွင်ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်သော အသိပညာပြည့်ဝသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ပတ်ဝန်းကျင်/ ယဉ်ကျေးမှု ဖြစ်ပေါ်လာရေး ဦးတည်ရည်ရွယ်ချက် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ အကျိုးသက်ဆိုင်ပါဝင်သူများ၏ လိုအပ်ချက်အပေါ်အခြေခံလျက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သူများအတွက် ကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကြံပေး ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြည့်ဆည်းပေးပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းများ၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အဖြစ် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စာတမ်းတို စာစဉ်တွဲကို ပြုစုထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်ပါသည်။